הלכה · משנה תורה · מפרשים · משנה למלך · ספר טהרה

משנה למלך על משנה תורה, הלכות טומאת מת

רבי יהודה רוזאניס

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה למלך על משנה תורה, הלכות טומאת מת

רבי יהודה רוזאניס

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-טומאת-מת/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ב 4
הלכה י 4
הלכה יא 4
הלכה יב 4
הלכה יד 4
פרק ב 5
הלכה א 5
הלכה י 7
הלכה יד 7
פרק ג 7
הלכה ג 7
פרק ד 11
הלכה א 11
הלכה ה 11
פרק ה 11
הלכה ב 11
הלכה ג 14
הלכה יב 27
פרק ט 30
הלכה ה 30
הלכה יא 30
הלכה יב 30
פרק י 31
הלכה ה 31
פרק יא 31
הלכה א 31
הלכה ד 42
הלכה ה 46
הלכה ו 46
הלכה ז 49
הלכה ח 50
הלכה ט 50
הלכה יא 51
פרק יב 51
הלכה ב 51
פרק יג 52
הלכה ג 52
הלכה ה 52
הלכה ו 52
פרק טו 52
הלכה ב 52
הלכה ג 52
פרק כא 53
הלכה א 53
פרק כג 53
הלכה א 53
פרק כה 53
הלכה י 53

פרק א

הלכה ב

טומאת משא מפי השמועה וכו'. מ"ש מרן ואפשר דמשם למדנו שאין עונשין מן הדין כו'. דברי מרן קצת סתומים דבתחילה הקשה דאין מזהירין מן הדין ואח"כ הניח זה על נס וחזר להקשות בעלמא ונראה שדעתו להקשות לרבינו דלמד טומאת משא מנבלה והקשה דאין מזהירין מן הדין כו'. ומ"ש אפשר לומר דמשם למדנו כל זה עוצם קושייתו דאין מזהירין מן הדין. ושוב קאמר דכלל זה ליתא ולא קשיא לרבינו דהרי בכמה מקומות מצינו שמזהירין מן הדין בטומאת משא ובבת ובאיסור אכילת בשר בחלב. ואין זה מה שהקשה תחלה דטומאת משא היינו ק"ו דאהל. ויישב דהתם שאני שגלוי מלתא בעלמא הוא ולכך מזהירין אבל מה שלמד רבינו מטומאת נבלה הוא ק"ו גמור והדרא קושיא לדוכתא דאין מזהירין מן הדין שהקשה תחלה (א"ה עיין בכנה"ג י"ד סימן פ"ח ועיין עוד בספר מוצל מאש סי' כ' ובספר גופי הלכות יע"ש):

הלכה י

ובין שהאהיל האדם וכו'. אפי' לא האהיל כי אם ידו בלבד על המת נטמא כל גופו דומיא דנכנס לאהל המת שכתב רבינו בסמוך כן נראה מדברי התוס' פ"ז דנזיר (דף נ"ד) יע"ש ודו"ק:

הלכה יא

אפי' הכניס ידו או ראשי אצבעותיו כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פי"ו מהלכות טומאת צרעת דין ו'):

הלכה יב

אחד המת מישראל או מן העכו"ם וכו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר [ריש פ"ג ופי"ד] [מהלכות אבל דין כ"א]:

הלכה יד

ואין לך בכל מיני נפש וכו'. כתב רבינו בהקדמתו לסדר טהרות ואין בכל מין הב"ח מה שיטמא בעודנו חי או יתטמא והוא חי זולת האדם לבדו וכו'. והנה היה לו לבאר שדוקא הישראלי הוא שיטמא ויתטמא בעודנו חי כמ"ש בפירקין. ואולי כיון במלת האדם לאפוקי עכו"ם דאינם נקראים אדם משום דכתיב אדם אתם. א"נ דמיירי בין בטומאה מן התורה בין מד"ס ומש"ה כתב זולת האדם שכולל אף העכו"ם הם כזבים מדבריהם וא"כ משכחת לה בעכו"ם שיטמא ויתטמא בעודנו חי. אבל בפירקין מיירי בטומאה מן

התורה ומש"ה כתב ולא משכחת לה חוץ מן האדם בלבד והוא שיהיה מישראל. עוד כתב שם וז"ל ודם השרץ וחלבה שוה לטומאה. וכ"פ בפ"ד מהלכות אבות הטומאה דין ז' דם השרץ כבשרו ומצטרף לכעדשה כל זמן שהוא מחובר לבשר ע"כ. וכל התנאים הללו הוא כדי שיהיה הדם אב ויטמא אדם וכלים אבל לטמא אוכלין ומשקין תיפוק ליה משום משקין טמאים שהרי דם נבילה קי"ל דאינו מטמא כנבילה ואפ"ה כתב רבינו בפ"א מהלכות אבות הטומאה דהרי הוא כמשקין טמאים ופשיטא שדם השרץ לא גרע מדם נבילה. ודע דכשאנו באים מחמת משקין טמאים לא בעינן שיעורא דאפילו בכל שהוא מטמאין ומתטמאין וכמ"ש בפ"ד מהלכות טומאת אוכלין דין ב'. הן אמת שמדברי רבינו רפ"ח דעדיות משמע דלטומאת משקין בעינן רביעית הפך ממ"ש בחיבורו וכבר נרגש מזה הרב תיו"ט וכתב דרבינו שם מירי בפסול גויה דבעינן רביעית אבל לטמא אוכלין ומשקין בכל שהוא. עוד כתב שם וז"ל ודם נבילה לא יטמא טומאת נבילה. ודקדק לכתוב טומאת נבילה לומר דהרי הוא כמשקין טמאים וכמ"ש רפ"ח דעדיות ובפ"א מהלכות אבות הטומאה. ודע דרבינו עובדיה כתב ברפ"ח דעדיות דרביעית דם נבילה מטמא כנבילה אליבא דר"י בן בתירא וכבר סתר דבריו רבינו תיו"ט יע"ש. עוד כתב שם וז"ל דבטומאת ש"ז אין מן התנאים הקושי וההנאה כמו שהתבאר בגמרא בנדה ע"כ. מ"ש שאין מן התנאים הקושי בחיבורו פ"ה מהלכות אבות הטומאה דין ד' פסק בהפך שכתב לפיכך אם ראה בלא קישוי ובלא תאוה אינה מטמאה משום ש"ז. מ"ש וההנאה לא ידעתי מהו. עוד כתב ומיני אלו הכלים כולן לבד כלי חרס יש להם טהרה במקוה כו'. והי"ל להוציא מהכלל ג"כ כלי זכוכית וכמ"ש ברפ"א מהלכות כלים וברפ"א מהלכות מקואות. ואפשר דכיון שכתב דכלי זכוכית השגנוהו מכלי חרס וכמ"ש בפ"א מהלכות כלים ממילא משמע שדינם שוה ג"כ לענין טהרה במקוה:

פרק ב

הלכה א

הנפל אע"פ שעדיין לא נתקשרו איבריו כו'. נראה דבבציר מארבעים יום אינו נקרא נפל ואינו מטמא והכי תנן בפרק בתרא דאהלות משנה ז' כמה ישהה בתוכן ויהיה צריך בדיקה ארבעים יום. גרסינן בפרק שביעי דנזיר עלה נ' איזהו נצל בשר המת שקרש ומוהל שהרתיח ע"כ. והמתבאר שם מדברי התוספות הוא דברייתא תרי מיל קתני חדא בשר המת שקרש שהכוונה שנימוח ואחר כך קרש דכיון שקרש הוא הוראה שהוא מבשר המת ואי לאו כיחו וניעו הוא וכן מוהל היוצא מן המת והרתיחו באור והעלה רתיחות

ודאי מוהל זה מהמת הוא וזהו נצל לא הרתיח כיחו וניעו הוא ע"כ. ולפ"ז יש לתמוה על רבינו דלא כתב אלא והוא שתקרוש וכו' ולמה לא כתב ג"כ דאם העלה רתיחות הוא הוראה שמוהל זה היה מבשרו. וראיתי לרש"י שם שכתב ומוהל שהרתיח שיצא מבשר המת כמין מים והרתיח ליקרש ע"י רתיחות שהרתיח ע"כ. ונראה דס"ל דרתיחה זו אינה ע"י האור וכסברת התוס' אלא ממילא כשרוצה ליקרש מרתיח קצת כדי ליקרש ולפ"ז כולה חדא מילתא היא דהכל תלוי בקרוש אלא דגבי מוהל נקט שהרתיח שהוא ההתחלה של הקרשה ואפשר דבשר המת שנימוח ולא נעשה מוהל נקרש בלא רתיחה. אך אם הגיע לשיעור שנעשה מוהל אז קודם הקרשה מרתיח כדי ליקרש ולפ"ז בכולהו אין הדבר תלוי אלא בקרישה וזהו שבגמרא לא צדדו כי אם בקרוש. ודע דרבינו בפ"ז מהלכות נזירות דין ב' כתב איזהו נצל זה בשר המת שנמוח ונעשה ליחה סרוחה ע"כ ולא הזכיר דבעינן שתקרוש ונראה לכאורה שסמך שם על מה שביאר בהלכות טומאת מת וכן כתב הרב בעל לחם משנה ולדידי אין צורך לזה דודאי היכא דידעינן דליחה זו היא מבשר המת פשיטא דלא בעינן שתקרוש וכמו שהקשו בגמרא אלא דידעינן דלאו דידיה אע"ג דלא קרש. ומ"ש בהלכות נזירות הוא דידוע שבשר המת נמוח ונעשה ליחה סרוחה וכפשט דבריו וכאן לא הביא אלא עיקר הדין דהיינו שבשר המת שנמוח מטמא בכזית ונזיר מגלח אך אם נסתפקנו אם הוא בשר המת או כיחו וניעו דין זה נתבאר בהלכות טומאת מת וזהו שדקדק שם וכתב והוא שתקרוש אותה הליחה הנמצאת מן המת דקדק לומר הנמצאת לומר דמיירי שאין אנו יודעים אם היא מבשר המת וכן כתב הרב מהר"י קורקוס בחידושיו והוסיף עוד לומר דמ"ש רבינו בתחילה איזהו נצל זה הבשר וכו' מיירי בדידעינן שהוא מבשרו ואח"כ כתב דבנמצאת בעינן שתקרש והן הן הדברים שכתבנו. ודע שראיתי לרש"י באותה סוגיא עלה דההיא דקא מיבעיא אם יש נצל בבהמה דבעו למיפשטה מדתניא בחמה טהור שכתב ואי ס"ד דיש נצל לבהמה אפי' המחוהו בחמה ליהוי טמא כי חזר וקרש ודבריו תמוהים דהתם מיירי בדידעינן שהיא מהנבילה וא"כ כי לא קרש נמי טמא וצ"ע. ודע שיש לדקדק בדברי רש"י במה שכתב היכי דמי אילימא דלא ידעי' אי ההוא משקה דקרש הוי מן המת כלומר דידעינן ודאי דלאו ממת הוא ע"כ ולא ידעתי מי הזקיקו לזה דאף אם מספקא לן אכתי שפיר קא מקשה דאיך מגלח על הספק וכמו שכתבו התוס' יע"ש. ודע דבגמרא אמרי' לא קרש דילמא כיחו וניעו הוא משמע דאף אם לא קרש עדיין אפשר שהוא מבשרו אלא דאם קרש אז הוא ודאי שהוא מבשרו ומתני' דנזיר מוקמינן לה בקרש דאי לא אינו מגלח מספק וכן היא גירסת רש"י אך מדברי התוספות נראה דאם לא קרש פשיטא דכיחו וניעו הוא ורבינו כתב לא קרשה

אינה מטמאה שמא כיחו וניעו הוא ע"כ וקשה דהו"ל למימר הרי זה ספק ויהיה דינו ככל ספק טומאה ואולי ס"ל דנצל אינו מטמא כי אם בודאי ואין בו טומאת ספק והדבר צריך תלמוד. ומ"ש רבינו בין לח בין יבש כחרס כו'. עיין במה שכתב מרן לקמן פ"ב מהלכות טומאת אוכלין דין ח"י ודו"ק:

הלכה י

טומאת עצם אחד הלכה מפי השמועה כו'. בפ"ח דיומא (דף ע"ט) אמרינן בעי רב אשי עצם כשעורה בקליפתה או בלא קליפתה בלחה או ביבישה. ואמרינן תו התם רב פפא לא מיבעיא ליה הא דרב אשי לחה שבולת מיקרי ובלא קליפתה חושלא מיקרי ע"כ ולא ידעתי לענין הלכה אי קי"ל כרב פפא דאע"ג דרב אשי הוא מריה דתלמודא טפי מ"מ לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרב פפא משום ספיקו של רב אשי או דילמא כיון דלרב אשי מספקא ליה עדיין הדבר בספק עומד וכעת לא ראיתי לרבינו שהזכיר סוגיא זו ולכל הצדדים יש לתמוה אמאי השמיטה. וראיתי לה"ה רפ"ב מהלכות שביתת עשור שכתב ובגמרא שאלו באיכות כותבת זו אם לחה אם יבישה וכו'. וכבר כתב הרב ל"מ שם דה"ה היתה לו נוסחא אחרת ולא ידעתי אם בנוסחת ה"ה לא היתה בעיא גבי עצם כשעורה ואם הדבר כן אפשר דגם נוסחת רבינו היתה כן ומש"ה לא הזכיר כלל עצם כשעורה והדבר צריך תלמוד. (א"ה עיין מה שכתב מרן זקני בס' תוספות יה"כ):

הלכה יד

והנוגע בה ברה"י כו'. עיין בתוספות פרק כל היד (דף י"ז) ד"ה ואין שורפין עליו את התרומה:

פרק ג

הלכה ג

לפיכך אני אומר כו'. עיין בפ"ה מהלכות נזירות דין ט"ו וצ"ע. גרסי' בפ' ג' מינין עלה מ"ב איתמר אמר רבה אמר רב הונא מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא כשהוא אומר לא יבוא להזהירו על הטומאה להזהירו על הביאה אבל טומאה וטומאה לא ורב יוסף אמר האלהים אמר רב הונא אפילו טומאה וטומאה דאמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו חייב אמאי הא מיטמא וקאי אלא לאו ש"מ אמר רב הונא אפילו טומאה וטומאה. והנה מפשטא דשמעתא נראה דלרב יוסף אליבא דרב הונא דטומאה וטומאה אפי' בחיבורין חייב שתים מדמייתי ההיא דרב הונא דנזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו או מת אחר דחייב. ולפ"ז

הקשה אביי לרב יוסף דאיך יתכן דין זה דהתניא כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו יכול יהא חייב ת"ל ולא יחלל במי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל ועומד והקשה לו רב יוסף אדמותבת לי מברייתא סייעני ממתני' דתנן היה מיטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת ואמאי הא מיטמא וקאי אלא ודאי קשיא מתניתין ובריייתא אהדדי וא"כ סמי ברייתא מקמי מתניתין ותירץ לו אביי לדידי מתני' ובריייתא לא קשו אהדדי דמתני' דקתני דאם התרו בו חייב על כל אחת ואחת מיירי לאחר שפירש מן המת ובריייתא דדריש לקרא דולא יחלל למעט מי שהוא מחולל מיירי בעודו מחובר במת וכדקתני כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו כו' ורבה נמי דקאמר אבל טומאה וטומאה לא מיירי נמי בטומאה בחיבורין דומיא דברייתא ולפ"ז ניחא מתניתין ובריייתא דלא קשו אהדדי אך לדידך דאית לך דאפי' טומאה בחיבורין חייב רב הונא שתים מדקאמר דאפי' כשהוא עומד בבית הקברות חייב אם נגע במת תיקשי לך ברייתא. והנראה כפי שיטה זו דרב יוסף ס"ל דאין חילוק בין טומאה בחיבורין לשלא בחיבורין משום דטומאה בחיבורין לא הוי מדאורייתא וכדמוכח מההיא דרבי ינאי ובריייתא דקתני כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו לאו דוקא דה"ה לאחר שפירש דפטור מקרא דולא יחלל אליבא דברייתא דהא מן התורה אין חילוק בין עודו מחובר במת לאחר שפירש וס"ל דהך ברייתא משבשתא היא או דלא קיימא כהלכתא דתיקשי לה מתניתין וסמי ברייתא מקמי מתני' ומש"ה קאמר רב הונא דנזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו כו' דחייב ובתר הכי הקשו בגמרא לרבה ואביי אבל טומאה וטומאה לא דהא מיטמא וקאי טומאה וביאה נמי הא מיטמא וקאי כלומר דע"כ הא דקאמר רב הונא מקרא מלא דבר הכתוב להזהירו על הטומאה להזהירו על הביאה מיירי אפילו בחיבורין כלומר שאם היה לו מת מונח על כתיפו ונכנס לאהל המת דחייב משום טומאה ומשום ביאה דאי בשנכנס לאהל לאחר שפירש הא אפילו טומאה וטומאה חייב ב' וכדקתני במתני' והיכי קאמר אבל טומאה וטומאה לא אלא ודאי דמיירי בחיבורין דטומאה וטומאה פטור וכדמוכח מברייתא וטומאה וביאה חייב ועל זה הקשו דאמאי הא מיטמא וקאי ותירץ ר"י כאן בבית כאן בשדה כלומר מאי דקאמר רבה דבטומאה וביאה חייב שתים מיירי בבית שנכנס בבית שבתוכו מת ולא נטמא קודם לכן אז לקי שתים משום לא יטמא ומשום לא יבוא שבביאתו אל הבית באו שתי אזהרות עליו בבת אחת ומאי דקאמר אבל טומאה וטומאה לא מיירי בשדה כלומר דכיון שהוא בשדה דליכא אהל לא משכחת שיתחייב שתים בבת אחת לפי שאם נגע בשני מתים בבת אחת כולה חדא התראה היא דעל לאו

אחד של טומאה מתרין בו אבל טומאה וביאה כשהם בבת אחת מתרין בו על תרי לאוין לאו דטומאה ולאו דביאה. העולה מזה הוא דבעודו מחובר במת בין אם חזר ונגע במת בין אם נכנס באהל המת אינו לוקה אלא אחת ואינו לוקה לא על הטומאה ולא על הביאה לפי שהוא מחולל ועומד ואם פירש ממטמאיו וחזר ונגע במת לוקה שתים וכ"ש אם נכנס לאהל המת ולא משכחת חילוק בין טומאה וטומאה לטומאה וביאה אלא כשלא היה טמא מקודם ונכנס לאהל המת והתרו בו משום לא יבוא ומשום לא יטמא דאז לוקה שתים לפי שחלו עליו שתי האזהרות כאחת אבל בטומאה וטומאה לא משכחת לה שיתחייב שתים בבת אחת שאם נגע בב' מתים כאחת כולה חדא התראה היא משום לאו דלא יטמא ואינו לוקה אלא אחת:

ודע שהנראה אצלי שקושיא זו שהקשו טומאה וביאה נמי הא מיטמא וקאי אין קושייתן על חיוב הטומאה והביאה דהא דין זה דחייב על הטומאה ועל הביאה מקרא יליף לה רב הונא כדקאמר מקרא מלא דבר הכתוב כו' כלומר דכיון דכתב לן רחמנא לא יטמא הרי מקרא זה למדנו שלא יטמא בשום טומאה לא במגע ולא במשא ולא באהל וא"כ למאי איצטריך קרא לומר לא יבוא אלא ודאי שבא להזהירו על הטומאה ועל הביאה לומר לך שאם נטמא במת וחזר ונכנס באהל המת לוקה על הטומאה ועל הביאה אלא קושיית הגמרא היא דכיון דמקרא למדנו דלוקה על הביאה אף שהוא מחולל ועומד מנא לן למדרש מלא יחלל למעט מי שהוא מחולל ועומד אימא דקרא לדרשא אחריתי אתא וקרא דלא יבא אתא לאשמועינן דלא נדרוש קרא דלא יחלל למעט מי שהוא מחולל ועומד ולעולם דאפי' טומאה וטומאה נמי וכרב יוסף וכן כתבו התוס' שם בד"ה בבית ור"י תירץ דקרא דלא יבא אינו סותר דרשא דלא יחלל דלעולם קרא דלא יחלל אתא למעט מי שהוא מחולל ועומד וקרא דלא יבא מיירי בבית שטומאה וביאה באים כאחד ומש"ה לוקה משום שתי אזהרות ועל זה הקשו בבית נמי כיון דאעיל ידיה איסתאב כי עייל כוליה הא מיטמא וקאי ומחולל ועומד הוא וא"כ הדרא קושיין דלא היה לנו לדרוש מקרא דלא יחלל למעט מי שהוא מחולל ועומד דאימא דקרא אתא לדרשא אחריתי כיון דבטומאה וביאה חייב על הביאה אף שהוא מחולל ועומד. אך עדיין לא נחה דעתי בזה דאימא דגזירת הכתוב הוא דכל שהוא משני שמות כגון טומאה וביאה לוקה שתים אף שהוא מחולל ועומד וכל שהוא שם אחד כגון טומאה וטומאה והוא מחולל ועומד אינו לוקה אלא אחת ולקמן נאריך עוד בזה בע"ה (א"ה חבל על דאבדין). והנה אליבא דאביי קאמר רב פפא דמשכחת לה שילקה על הטומאה ועל הביאה כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה דטומאה וביאה בהדי הדדי קא אתיין ומר

בר רב אשי אמר כגון דעייל כשהוא גוסס ונפיק נשמתיה אדיתיב דטומאה וביאה בהדי הדדי קא אתיין ואליבא דרב יוסף קרא דלא יבא הוא כפשטיה שאם נכנס לאהל המת והתרו בו משום לא יבא ולא יטמא לוקה שתים ואע"ג שקדמה הטומאה לביאה אפ"ה לוקה על הביאה דלית ליה ההיא דרשא דלא יחלל דאתא למעט מי שהוא מחולל ועומד וס"ל דקרא אתא לדרשא אחריתי ואפילו טומאה וטומאה חייב. והנה כפי שיטה זו פשיטא דלענין הלכה קי"ל כרבה דהא רבה ורב יוסף קי"ל הלכתא כרבה. ותו דאביי נמי קאי כוותיה דרבה ועוד דלרבה ואביי לא תיקשי מתני' אברייתא ולרב יוסף קשו מתני' ובריית להדדי וכן הוא דעת רבינו בפ"ה מהלכות נזירות דין ט"ו שחלק בין טומאה בחיבורין לטומאה שלא בחיבורין. וכשתעיין בדברי התוס' נראה דפירוש זה שכתבנו בסוגיית ההלכה הכי ס"ל ודוק:

ודע שהראב"ד ז"ל יש לו דרך אחרת בסוגיא זו דמאי דאמרינן ל"ק כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין רב יוסף הוא דקאמר לה דבגמרא הקשו אלא קשיין אהדדי ותירץ רב יוסף ל"ק כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין. ומאי דקאמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות ההיא ודאי ליתא דהא טומאה בחיבורין אליבא דכ"ע אינו לוקה אלא אחת ומ"מ פליג ארבה דלרבה טומאה וטומאה אפי' שלא בחיבורין אינו לוקה כי אם אחת ולרב יוסף שלא בחיבורין לוקה שתים וכי כתב רחמנא לא יבא להזהירו על הביאה ע"כ בין אליבא דרבה ובין אליבא דרב יוסף לא משכחת לה אלא או שנכנס בשידה תיבה ומגדל או כאוקימתא דמר בר רב אשי דאי לא משכחת לה שיתחייב על הביאה שהרי קודם שבא כולו לאהל כבר נטמא והרי הוא מחולל ועומד ואליבא דכ"ע בטומאה בחיבורין אינו חייב אלא אחת. אלא ודאי קרא לא מיירי אלא כשבאו טומאה וביאה כאחת שאז אפי' בחיבורין לוקה שתים. ודע דאליבא דרבה דקאמר אבל טומאה וטומאה לא ומיירי אפי' שלא בחיבורין ע"כ מתניתין דקתני אמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת לא מיתוקמא אלא בטומאה וביאה דאתו בבת אחת והתרו בו משום טומאה ומשום ביאה דלוקה שתים. ולפ"ז לדידן דקי"ל כרבה לגבי רב יוסף טומאה וטומאה אפי' שלא בחיבורין אינו חייב כי אם אחת ולא משכחת לה שיתחייב שתים כי אם אטומאה וביאה והוא שבאו שניהם כאחת אבל אם כבר נטמא אינו חייב על הביאה לפי שכבר הוא מחולל ועומד. וזהו שסיים הראב"ד והכהנים בזמן הזה טמאי מת הם. ועוד אין עליהם חיוב טומאה והמחייב אותם עליו להביא ראיה ע"כ. גם מה שכתב הראב"ד בפ"ב מהלכות אבל הוא ע"פ שיטה זו שכתב הא לא מחוור דסוגיא דשמעתא כרבה דטומאה וטומאה שלא בחיבורין נמי לא מיחייב וכ"ש בחיבורין וטומאה וביאה נמי לא

מיחייב אלא היכא דאתו בבת אחת ע"כ. והנה כוונתו להשיג לרבינו בכל מ"ש בין במ"ש בדין ד' וכן אם נגע במת והתרו בו ופירש וחזר ונגע והתרו בו אפי' מאה פעמים לוקה על כל אחת ואחת ולהראב"ד אינו לוקה וכן במ"ש בדין ז' נטמא מקודם כו' גם בזה משיגו דלא משכחת שילקה על הביאה אלא היכא דאתו טומאה וביאה בבת אחת:

פרק ד

הלכה א

רביעית דם הבא כו'. עיין במ"ש התוס' פ"ח דיומא (דף פ"א) ד"ה כל ועיין בתוספות ריש סנהדרין. (א"ה עיין מ"ש מר זקני בס' תוספת יוה"כ):

הלכה ה

שאין חיבורי אדם חיבור כו'. עיין לקמן פרק ו' מהלכות טומאת אוכלין דין י"ב:

פרק ה

הלכה ב

אדם שנטמא במת וכלים כו'. תנן ריש פ"ק דאהלות ב' טמאים במת א' טמא טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב וכו' כיצד ב' אדם הנוגע במת טמא טומאת שבעה ואדם הנוגע בו טמא טומאת ערב ע"כ. וכתב רבינו שם בפירוש המשנה דמדברי סופרים אם נגע במת ונגע באדם אחר קודם הבדלו מן המת הנה הב' גם כן טמא שבעה ימים מדבריהם וכ"כ בחיבורו בפירקין וז"ל אדם שנטמא במת וכלים שיגע בהם אדם זה טמאים טומאת ז' שנאמר וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם וכו' וכתב על זה מרן דהוציא דין זה מההיא דאמרינן בפרק ג' מינים עלה מ"ב וטומאת חיבורין דאורייתא הא אמר רבי ינאי לא אמרו טומאה בחיבורין אלא לתרומה וקדשים אבל לנזיר ועושה פסח לא ואי אמרת דאורייתא מ"ש כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת ופירש"י כאן כלומר מי דמי ההוא בחיבורי אדם באדם שזה נוגע במת וזה נוגע בחבירו ומש"ה לא חשיבא ליה טומאה בחיבורין לענין נזיר ועושה פסח אבל קשה דבפ"ב דע"ז עלה ל"ז אמרינן דהא דמדאורייתא דיקרב בדיקרב אינו טמא אלא טומאת ערב ה"מ שלא בחיבורין אבל בחיבורין טמא טומאת ז' דכתיב הנוגע במת לכל נפש אדם יטמא שבעת ימים וכתיב כל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת תטמא עד הערב הא כיצד כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין ופירש"י בחיבורין בשעה שהיה נוגע במת בא חבירו ונגע בו שלא בחיבורין לאחר שפירש מן המת בא חבירו ונגע בו כל אשר יגע

בו הטמא יטמא משמע שבעת ימים כסתם טומאת המת ולפיכך יש לתמוה על רבינו דאפילו בחיבורין אינו טמא אלא טומאת ערב מדאורייתא וכתב הר"י קורקוס שטעם רבינו משום דבתר הכי איתא בגמרא אמר רבא לא אמינא לכו לא תיתלו בוקי סריקי בר"נ וכו' ומאחר שאמר רבא כן ממילא נתבטל כל מה שאמרו תחילה משמיה דר"נ וההיא דרשא דדריש התם מדכתיב הנוגע במת כו' יטמא ז' ימים וכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא דמשמע ליה יטמא שבעת ימים כסתם טומאת מת ליתא אלא יטמא עד הערב קאמר. ונראה דס"ל להר"ם דדוקא אם היו תולין בר"נ שאמר דינים אשר לא כדת שייך לומר לא תיתלו בוקי סריקי אבל אם הדין דין אמת אף שכוונת יוסי בן יועזר אינה כמו שאמרו משמיה דר"נ לא שייך לומר לא תיתלו בוקי סריקי ומ"מ אין זה מספיק שהרי לרבא מדרבנן מיהא שלא בחיבורין נמי טמא טומאת שבעה אף בתר רבי יוסי בן יועזר וכפי מה שאמרו משמיה דר"נ אתא יוסי בן יועזר ואוקמה לטומאה שלא בחיבורין אדינא דאורייתא ופשיטא דקי"ל כעדותו דיוסי בן יועזר דהא תני לה בבחירתא וא"כ שפיר קאמר לא תיתלו בוקי סריקי כיון דנפקא לן לענין דינא. ומיהו אפשר לומר שמה שדחקו לרבינו לומר דרבא סתר כל מה שאמרו תחלה משמיה דר"נ הוא מהכרח הסוגיא דפרק ג' מינים דמוכח מהתם דטומאה דחיבורים דאדם באדם לאו דאורייתא עד שהקשו מזה למאן דאמר דחיבורי אדם במת הוא מדאורייתא ואם איתא דרבא מודה בעיקר הדין שאמרו משמיה דר"נ סוגיא דפרק ג' מינים היא תמוה עד מאד אבל כפי פי' זה ההיא דנזיר אתיא כרבא דאמר לא תיתלו בוקי סריקי. אך ראיתי לתוספות שכתבו בפרק אין מעמידין דטומאה בחיבורין ודאי היא דאורייתא והא דאמר רבא לא תיתלו בוקי סריקי בר"נ לאו משום דאית ליה טומאה בחיבורין לאו דאורייתא אלא משום דקא סבר דיוסי בן יועזר לא איירי בהכי וכן משמע בנזיר פרק ג' מינין ע"כ. ולכאורה דבריהם תמוהים שמביאים ראיה מנזיר דטומאה בחיבורין הוי דאורייתא ואדרבה מאותה סוגיא משמע דחיבורי אדם לא הוי כי אם מדרבנן וכמ"ש מרן. שוב ראיתי דברי התוס' שם בפרק שלשה מינים וראיתי שהם מפרשים פי' אחר באותה סוגיא והוא דרב יוסף כי היכי דלא תיקשי מתני' אברייתא תירץ דברייתא איירי בחיבורין וכדקתני כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו ומש"ה פטור אם נגע במת אחר ומתני' דקתני חייב על כל אחת ואחת מיירי שלא בחיבורין דהיינו אחר שפירש וטעמא דמלתא דכשפירש מן המת כשחזר ונגע ניתוספה לו טומאה שהרי עד עכשיו אדם הנוגע בו לא היה טמא כי אם טומאת ערב אבל עכשיו שנגע במת אחר בשעת הנגיעה היה מטמא אדם הנוגע בו טומאת ז' ומש"ה חייב לפי שהוסיף טומאה על טומאתו אבל קודם שפירש אם נגע במת אחר

פטור שהרי לא הוסיף כלל טומאה על טומאתו והרי הוא כמו שהיה מקודם ועל זה הקשו בגמרא דהא טומאה בחיבורין דאמרינן דטמא טומאת שבעה לא הוי כי אם מדרבנן אבל מן התורה אינו טמא כי אם טומאת ערב וא"כ איך אנו מחייבין אותו מלקות על כל אחת ואחת הרי מן התורה לא הוסיף טומאה על טומאתו ומשני כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת כלומר השלישי שהוא הנוגע בנוגע בנוגע במת אף ששלשתן מחוברין יחד מ"מ הג' אינו טמא מן התורה טומאת ז' כי אם מדרבנן אבל חיבורי אדם במת שהוא השני אז טמא מן התורה טומאת ז' כללו של דבר חיבורי אדם במת קרי לשני לפי שחשוב כאילו הוא מחובר עם המת משום דליכא הפסק בינתים וחיבורי אדם באדם קרי לשלישי לפי שאינו מחובר למת לפי שיש הפסק אדם בינתים ומש"ה מן התורה אינו טמא כי אם טומאת ערב ומדרבנן טמא טומאת ז' ועיין בחידושי הלכות פ"ט דמציעא. ודע דהנראה אצלי בכוונת התוס' הוא דס"ל דהא דאמרי' בפרק אין מעמידין דאתו אינהו וגזרו אף שלא בחיבורין הכוונה היא דחיבורין קרי חיבורי אדם במת דהיינו השני ושלא בחיבורין קרי חיבורי אדם באדם דהיינו השלישי ונקרא שלא בחיבורין לפי שאינו מחובר עם המת. וזהו שכתבו בסוף דבריהם אבל רש"י פי' התם ואתו אינהו וגזרו שלא בחיבורין אף אם פירש לגמרי ע"כ משמע דלר"י גזירתם לא היתה היכא דפירש לגמרי אלא היכא דהפסיק אדם ביניהם דחשיב קצת כאילו אינו מחובר עם המת. ולפ"ז אפשר דדוקא בכה"ג גזרו בכל החיבורין אטו חיבורי אדם למת אבל היכא דפירש לגמרי אפשר דלא גזרו. ונראה דחסר לשון בדברי התוס' וכצ"ל ולפירש"י נראה דאורייתא בחיבורין היינו נגע בנוגע במת ושלא בחיבורין היינו השלישי הנוגע בנוגע במת אבל רש"י פי' כו'. ומ"מ בין הכי ובין הכי דברי התוס' שבפרק אין מעמידין שהביאו סוגיא זו לראיה על היות טומאה בחיבורין מן התורה הוא כפי שיטת ר"י שכתבנו. וזהו שכתבו בתחילת דבריהם דיקרב בדיקרב בחיבורין פי' כגון ראובן שנגע במת ובא שמעון ונגע בו בעודו נוגע במת כו'. ונראה דבאו לשלול חיבורין דאדם באדם דהיינו הג' משום דחיבורי אדם באדם אינו מן התורה וכמ"ש בנזיר. ונראה דמרן כבר ראה מ"ש התוספות בנזיר וזהו שבתחלת דבריו כשהביא סוגיא דנזיר להוכיח דינו דרבינו הביא דברי רש"י שפי' דחיבורי אדם באדם היינו שזה נוגע במת וחבירו נוגע בו וכשתמה על רבינו מסוגיא דפרק אין מעמידין הכוונה היא שהי"ל לרבינו לפרש סוגיא דנזיר כפי' ר"י כי היכי דלא תיקשי ליה סוגיא דפ"ב דע"ז ותירץ הר"י קורקוס דס"ל לרבינו דרבא סתר כל מ"ש תחילה בשם ר"נ וא"כ סוגיא דנזיר אתיא כרבא וכדפירש"י. וראיתי להרא"ם פרשת חקת שתמה על סברת האומרים דטומאה בחיבורין היא מן התורה ולא

הזכיר כלל סוגיא דנזיר ולא ידעתי למה. (א"ה עיין בתוספות פרק קמא דשבת דף י"ז ד"ה ששמע וד"ה אמר ועיין לקמן בפירקין דין ג'):

הלכה ג

כלים שנטמאו במת כו'. עיין בהר"ש רפ"א דכלים עלה דטומאת מת וברפ"ב עלה דטומאה ישנה בכלי מתכות: ומ"ש ומנין שאף הכלים הנוגעים באדם כו'. תניא בספרי וכל אשר יגע בו הטמא יטמא למה נאמר לפי שהוא אומר בחלל חרב בא הכתוב ולמד על החרב שהיא טמאה טומאת ז' הנוגע בה טומאת שבעה הא למדנו לכלים ואדם כלים ואדם וכלים מנין תלמוד לומר וכבסתם בגדיכם הא למדנו לכלים ואדם וכלים כלים בכלים מנין אמרת קל וחומר ומה כלים הנוגעים באדם הנוגע בכלים הנוגעים במת הרי הם טמאים כלים הנוגעים במת דין הוא שיהיו טמאים כלים באדם מנין אמרת ק"ו ומה כלים הנוגעים באדם הנוגע בכלים הנוגעים במת הרי הם טמאים כלים הנוגעים באדם הנוגע במת דין הוא שיהיו טמאים או יהא האדם מקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת שבעה וק"ו הוא ומה כלים שאין מטמאין ע"ג משכב ומושב הרי הן מקבלין טומאה מן המת לטמא אדם שמטמא ע"ג משכב ומושב אינו דין שיקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת ז' ת"ל והנפש הנוגעת תטמא עד הערב טומאת ערב מטמא ואין מקבל מן המת לטמא את חבירו טומאת שבעה או שמטמא בהיסט אמרת ק"ו ומה נבילה קלה הרי הוא מטמא בהיסט מת חמור אינו דין שיטמא בהיסט ת"ל וכל אשר יגע בו הטמא יטמא במגע הוא מטמא ואינו מטמא בהיסט ע"כ. וכך פירושה דבתחילה הקשו דהאי קרא דכל אשר יגע בו הטמא למה נאמר וקושיא זו היא לפי שכבר אמר בחלל חרב ובא הכתוב ולימד על החרב שהיא טמאה טומאת ז' וכן הנוגע בה טמא טומאת ז' דהכי כתיב וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב אלמא דהנוגע טמא טומאת ז' הא למדנו לכלם ואדם כלים ואדם וכלים מנין ת"ל וכבסתם בגדיכם ואע"ג דבהאי עניינא לא כתיב שהנוגע בחרב שיהיה טעון כבוס בגדים כדי שנלמוד מזה לכלים ואדם וכלים דהא לא כתיב אלא וכל נוגע בחלל וא"כ אימא דדוקא אדם וכלים אבל כלים ואדם וכלים מנ"ל י"ל כיון דכתיב כל הורג נפש ע"כ טעמא הוא משום דחרב הרי הוא כחלל וכמו שדרשו בסיפרי וכי תעלה על דעתך שזה ירה חץ והרגו זרק אבן והרגו נטמא שבעת ימים אלא הורג נפש בחרב מפני שנטמא בנגיעת החרב ועליה דהאי קרא כתיב וכבסתם בגדיכם ללמדנו דאף שנטמא בחרב מטמא בגדים טומאת ז' והיינו דאיצטריכו תרי קראי חד דבחלל חרב ואידך דוכבסתם בגדיכם דאי כתב רחמנא בחלל חרב ולא הוה כתב כל הורג נפש לא היינו יודעים דכלים ואדם וכלים טמאים טומאת ז' ולא היינו

למדים אלא כלים ואדם מקרא דבחלל חרב ואדם וכלים מקרא דוכבסתם בגדיכם אבל כלים ואדם וכלים לא היינו יודעים קמ"ל כל הורג נפש וכתיב בתריה וכבסתם בגדיכם ללמדנו דאף כלים ואדם וכלים טמאים טומאת ז' ואי לא הוה כתיב בחלל חרב הוה אמינא דהאי וכבסתם בגדיכם לא קאי כי אם אנוגע בחלל אבל לא קאי אכל הורג נפש והורג נפש איצטריך לגופיה לכלים ואדם וקרא דוכבסתם אייתר לאדם וכלים אבל כלים ואדם וכלים אימא לא קמ"ל בחלל חרב והשתא ע"כ קרא דכל הורג נפש לא איצטריך לגופיה דהיינו כלים ואדם דמקרא דבחלל חרב נלמד אלא ודאי דלא אתא קרא אלא משום דבעי לומר בתריה וכבסתם בגדיכם ללמדנו דכלים ואדם וכלים כולם טמאין טומאת ז' וכל זה הוא הקדמה לקושייתם שהקשו וכל אשר יגע וגו' למה נאמר מאחר שכבר למדנו מקראי כלים ואדם וכלים ואדם וכלים וכי תימא כלים בכלים מנין וא"כ אימא דהאי קרא אתא לכלים בכלים הא נמי ליתא דהא מק"ו נפקא ומה כלים הנוגעים באדם שנגע בכלים שנגעו במת טמאין טומאת שבעה כלים שנגעו בכלים שנגעו במת אינו דין שיהיו טמאים טומאת ז' וכי תימא כלים באדם דהיינו אדם וכלים מנין ואימא דקרא דוכל אשר יגע בו הטמא אתא לכלים באדם הא נמי ליתא דהא ק"ו הוא ומה כלים הנוגעים באדם שנגע בכלים שנגעו במת טמאים טומאת שבעה כלים שנגעו באדם שנגע במת לא כ"ש שיהיו טמאים טומאת ז' וכי תימא דקרא אתא לאדם ואדם שיהא השני טמא טומאת ז' ת"ל והנפש הנוגעת תטמא עד הערב טומאת ערב מטמא ואין מקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת ז' ואיצטריך האי מיעוטא משום דאי לאו קרא היינו אומרים דאדם ואדם שיהיה טמא טומאת שבעה מק"ו ומה כלים דקילי שאינם עלולים כל כך לקבל טומאה שהרי אינם מתטמאים ע"ג משכב ומושב אפ"ה מקבלים טומאה מן המת לטמא את האדם טומאת ז' אדם שמיטמא ע"ג משכב ומושב אינו דין שיקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו קמ"ל קרא תטמא עד הערב וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דהאי קרא למה נאמר ותירצו דאי לאו קרא הוה אמינא שהטמא מת מטמא בהיסט דהיינו משא מק"ו דנבילה ומה נבילה קלה דאין טומאתה כי אם טומאת ערב מטמאה במשא טמא מת דטומאתו טומאת ז' אינו דין שיטמא בהיסט קמ"ל קרא וכל אשר יגע בו הטמא יטמא למעט ולומר במגע מטמא ואינו מטמא בהיסט והכי תנן בריש כלים אבות הטומאה השרץ כו' וטמא מת הרי אלו מטמאים אדם וכלים במגע ואינם מטמאים במשא וכתב שם רבינו לפי שכל אלו המנויים בא בהם הנוגע לא הנושא וכ"פ בחיבורו בפירקין והא דלא מיעטו מהאי קרא דאין טמא מת מטמא באהל הוא משום דלהכי לא איצטריך קרא דמהיכא תיתי שיטמא באהל מאחר דלא כתיב ביה טומאת

אהל אבל טומאת משא איצטריך קרא למעט כי היכי דלא נילף לה מק"ו דנבילה וכמו שביארו בספרי באופן דלפי המסקנא פסוק זה דוכל אשר יגע בו הטמא יטמא לא אתא לגופיה אלא למיעוטא לומר במגע מטמא ואינו מטמא במשא וזהו שרבינו לא הביא כי אם פסוק דכל הורג נפש וקרא דבחלל חרב וקרא וכבסתם וקרא דוכל אשר יגע בו הטמא לא הזכירו אלמא לא נפיק מיניה לענין דינא בההוא עניינא דכלים ואדם:

וראיתי להרא"ם ז"ל בפרשת חקת ד"ה וכל דברים תמוהים בעיני שכתב אבל בסיפרי דרשו הני תרי קראי הראשון לכלים שנגעו במת שהן מטמאין את האדם טומאת ז' מפני שהם סוברים שפירוש יטמא בטומאת ז' מיירי מדאיצטריך לומר בפסוק הב' והנפש הנוגעת תטמא עד הערב וא"א לאוקומי אלא בכלים שנגעו במת דאי באדם בהדיא כתיב ביה והנפש הנוגעת תטמא עד הערב והשני שהאדם שנגע במת שמטמא את האדם טומאת ערב וזהו ששנינו וכל אשר יגע בו הטמא יטמא למה נאמר כו' ע"כ. ולא הבינותי דבריו דאיך יתכן לומר דאיצטריך קרא דוכל אשר יגע ללמדנו דכלים שנגעו במת שמטמאין את האדם טומאת שבעה דהא מקרא דבחלל חרב דלמדנו הימנו שהחרב הוא כחלל מהתם למדנו דמטמא את האדם טומאת ז' מאחר שהוא כמת. ועוד דמקרא מלא דיבר הכתוב וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב וגו' יטמא שבעת ימים אלמא דאף הנוגע בחרב טמא טומאת ז' ותו תיפוק ליה מקרא דכל הורג נפש וכמו שכתב רבינו בספרי לא דרשו להאי קרא דוכל הורג נפש כדדריש ליה רבינו היכי ילפי בספרי מקרא דוכבסתם בגדיכם לכלים ואדם וכלים שטמאים טומאת שבעה הא קרא לא איירי אלא באדם שנגע במת שמטמא בגדים ותו דכיון דלמדנו מקרא דוכבסתם בגדיכם לכלים ואדם וכלים ממילא משמע דכלים ואדם טמאים ז' ימים דאי השני אינו טמא טומאת שבעה איך יתכן שהשלישי יהיה טמא טומאת ז'. וראיתי לרבינו בריש אהלות מ"ג שכתב וז"ל. וזהו אומרם בסיפרי הא למדנו לכלים ואדם רצה לומר כבר למדנו שהכלים הנוגעים במת ואדם בכלים טמאים טומאת שבעה מאומרו בחלל חרב כמו שביארנו כלים ואדם וכלים מנין ת"ל וכבסתם בגדיכם ביום השביעי ע"כ. הרי לך מבואר כמו שכתבנו דכלים ואדם מקרא דבחלל חרב נלמד ולא מקרא דוכל אשר יגע בו הטמא ודברי הרא"ם צ"ע. והנראה אצלי שפסוק זה הוא כולל בין טומאת ז' בין טומאת ערב והיינו דסתם הכתוב יטמא ולא כתב כמה והכוונה דכל אשר יגע בו הטמא דוקא הוא אשר יטמא בין שיהיה טומאת ז' בין שיהיה טומאת ערב אבל שלא במגע אינו מטמא כלל לא טומאה קלה ולא טומאה חמורה ונראה דרש"י ג"כ בפירושו הכי ס"ל שכתב וכל אשר יגע בו הטמא הזה שנטמא במת יטמא. וכתב על זה הרא"ם שאותו שנטמא במת נגע בדבר אחר בין אדם

בין כלים הם טמאים סתם ולא פירש טומאתם אם הם טומאת ז' או טומאת ערב. וטעמא דמילתא משום דס"ל דפסוק זה לא בא ללמדנו שהטמא שנגע בדבר אחר שטמאו עד שיצטרך לפרש זמן טומאתו אלא פסוק זה לא בא אלא למעט ולומר דדוקא במגע אבל לא במשא ולפי זה לא שייך כאן לפרש ולומר דהאי יטמא הוי טומאת שבעה או טומאת ערב דהאי קרא בכל גוונא איירי וכדכתיבנא ועיין ברש"י בסוף עירובין עלה ק"ד שכתב דהאי קרא דוכל אשר יגע בו הטמא מיירי בין באדם או כלים שנגעו במת ודוק. ויש לדקדק בברייתא זו כשרצה ללמוד דכלים באדם מניין ואמרו דק"ו הוא למה לי ק"ו תיפוק ליה מקרא דכתיב בפרשת חקת וכבס בגדיו וגו' ואע"ג דמהאי קרא לא למדנו לכלים ואדם וכלים משום דקרא דוכבס בגדיו לא קאי אלא אקרא דהנוגע בעצם או בחלל וגו' מ"מ אדם וכלים שפיר נלמד מהאי קרא ואולי כיון דלא כתיב ביום השביעי עדיין לא למדנו לאדם וכלים שיהיו טמאין טומאת ז' דאימא דקרא אתא לומר שמטמא בגדים ולעולם שאינם טמאים כי אם טומאת ערב. אך קשה דלטומאת ערב לא איצטריך קרא דמילתא דפשיטא היא דהא כל אב הטומאה מטמא אדם וכ"ש כלים וכמ"ש רבינו בפרקין והא דאיצטריך קרא לומר והנפש הנוגעת תטמא עד הערב הוא למיעוטא משום דאי לאו האי קרא היינו אומרים דאדם ואדם טמאים טומאת ז' מק"ו דכלים וכמו שאמרו בסיפרי אבל לעולם דלגופיה לטומאת ערב מילתא דפשיטא היא דכל אב הטומאה מטמא אדם וכלים. וראיתי סוגיא אחת בפרק כיצד הרגל (דף נ"ה) עלה דההיא דאמר הניחא למ"ד דון מינה ואוקי באתרה אלא למ"ד דון מינה ומינה מאי איכא למימר אמר רבא אמר קרא וכבסתם בגדיכם ביום השביעי כל טומאות שאתם מטמאים במת לא יהיו פחותין מז' ע"כ. ויש לדקדק דמהיכא יליף לה ואם נאמר דקושיית הגמרא לא היה כי אם ההיקש דאמרינן מכדי מת איתקש לש"ז כו' בגד ועור דכתב רחמנא במת למה לי ועלה הקשו דלמ"ד דון מינה ומינה איצטריך בגד ועור גבי מת לגופיה לטומאת שבעה ניחא תירוץ רבא דקאמר אמר קרא וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וא"כ בגד דכתב רחמנא גבי מת למה לי תיפוק ליה מקרא דוכבסתם ואם הבגד מקבל טומאה מן האדם שנגע במת כל שכן מן המת עצמו אלא ודאי דבגד דכתב קרא גבי מת מופנה הוא ואיצטריך לג"ש דשרץ ומיהו אין זה פשט הסוגיא דאם כוונת רבא היא כמו שאמרנו למה ליה להאריך בלשונו ולומר כל טומאות שאתם מטמאין במת לא יהיו פחותין משבעה. ועוד דעיקר קושיית הגמרא אינו אלא על המפץ שרצו ללמוד במת שיהיה טמא טומאת שבעה מג"ש דשרץ ועל זה הקשו דלמ"ד דון מינה ומינה מנא לן במפץ דמת טומאת ז' וא"כ יש לדקדק איך יישב רבא קושיא זו בקרא דוכבסתם בגדיכם דהאי קרא איצטריך לגופיה לכלים ואדם וכלים.

וסבור הייתי לומר דסבר רבא דביום השביעי הוא מיותר דכיון דכבר למדנו שהבגדים מקבלים טומאה והאדם הוא אב הטומאה ממילא נודע שאם נגע בבגד שנטמאו וא"כ על כרחין כי איצטריך קרא לומר וכבסתם בגדיכם הוא לטומאת ז' דאי לטומאת ערב לא איצטריך קרא וא"כ ביום השביעי דכתב רחמנא למה לי אם אינו ענין לגופו תנהו ענין לכל טומאות שאתם מטמאין במת לא יהיו פחותין משבעה וכגון מפץ דמג"ש אנו מביאין לו טומאה ואשמעינן האי קרא דלא אמרינן ביה דון מינה ומינה וגזירת הכתוב הוא וכמו שפירש"י ולפ"ז הדרא קושיין לדוכתה דלאדם וכלים למה לי ק"ו תיפוק ליה מקרא דוכבס בגדיו והשתא דאיכא ק"ו קרא דוכבס בגדיו למה לי והרבה תירוצים עלו בדעתי וכולם לא ישרו בעיני וכעת הדבר אצלי צריך תלמוד:

עוד יש לי לדקדק בברייתא זו דקאמר דמהאי קרא דוכל אשר יגע בו הטמא למדנו שאין טמא מת מטמא במשא ובספרי פרשת צו עליה דקרא דוהנפש אשר תגע בכל טמא אמרו במגע מטמא ואין מטמא במשא וא"כ תרי קראי למעט משא מטומאת מת למה לי ומרן ז"ל לא הביא כי אם ברייתא דפרשת צו. וראיתי לשון הברייתא דקתני יכול יהא טמא מת מטמא את הטהור לקדש במשא ע"כ ומדקאמר לקדש משמע דלחולין פשיטא ליה דאינו מטמא במשא והיינו מקרא דוכל אשר יגע בו הטמא ולקדש הוא דאיצטריך קרא דונפש אשר תגע אלא שלפי זה מרן היה לו להביא הברייתא השנויה על פסוק דוכל אשר יגע בו הטמא ומלבד זה לא ידעתי מהיכא תיתי דלחולין לא יהיה טמא ולקדש שיהיה טמא כדי לחייבו כרת דהא קרא דונפש אשר תגע בחיוב כרת משתעי קרא וכמ"ש שם הרב בעל קרבן אהרן דמיעוטא דטומאת משא הוא כדי לפוטרו מכרת וצ"ע:

ודע דבהאי כללא דאמרינן חרב הרי הוא כחלל נחלקו בו אבות העולם ודעת ר"ת הוא דכלים דמתני' דריש אהלות דאמרינן דנעשים כדבר שהם נוגעים ואי נגעו במת נעשו אבי אבות הטומאה כמת עצמו הוא דוקא בכלי מתכות דקי"ל חרב הרי הוא כחלל וכדאמרינן בפרק הזורק עלה ק"א ובפ"ז דנזיר עלה פ"ג ובפ"ק דחולין עלה ג' ובפ"ק דפסחים עלה י"ד וי"ט נמצא לפי סברא זו דר"ת דשלשה חילוקין יש בכלים כלי חרס אף אם נגעו במת אינם אלא ראשון לטומאה ואינו מטמא לא אדם ולא שום כלי כי אם אוכלין ומשקין ודין זה מוסכם מהכל וכמו שפסק רבינו בפירקין דין ו' ובשאר הכלים חוץ מכלי מתכות אם נגעו במת הרי הם אב הטומאה והנוגע בהם בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב והוו ראשון לטומאה ואינם מטמאים כי אם אוכלים ומשקין כדין ולד וכן כלים שנגעו באדם שנגע במת הכלים טומאתן טומאת ערב. כללא דמילתא דהכלים דינם כאדם דכי היכי דאדם באדם לעולם השני טומאתו טומאת ערב ה"נ כלים לעולם השני הוי ראשון

לטומאה. וראיתי לתוספות בפרק כה"ג עלה נ"ד ד"ה ומשני שכתבו בתוך דבריהם וע"כ מתני' דהתם בכלי מתכות איירי דבכלי שטף א"א להיות טמאין ארבעה דדוקא בכלי מתכות הוא דאמר רחמנא חרב הרי הוא כחלל משכחת להן כמו שמפורש אבל כלי שטף אינו כחלל ע"כ. וי"ל דלמה לא הכריחו דמתני' איירי בכלי מתכות ממתני' דכיצד ג' כלים הנוגעים במת וכלים בכלים טמאים טומאת שבעה ואי בכלי שטף הכלים השניים אינם טמאים כי אם טומאת ערב דכיון דהכלים הראשונים אינם אבי אבות כמת כי אם אב הטומאה ממילא הכלים השניים אינם כי אם ראשון לטומאה וליכא למימר דאף כלי שטף נהי דאינם נעשים אם נגעו במת כמת להיות אבי אבות אבל לעולם דנעשים כדבר שנגעו בו להיות אב הטומאה ולעולם הכלים השניים נעשים כראשון והוו אב הטומאה וכן אם נגעו באדם שנגע במת נעשים כאדם והוו אב הטומאה ומשום הכי לא מוכח ממתניתין דכיצד ג' דבכלי מתכות איירי אבל ממתניתין דכיצד ארבעה ע"כ בכלי מתכות איירי מדקתני דאדם שנגע בכלים שנגעו במת דטמא טומאת ז' ואם הכלים שנגעו במת אינם אבי אבות כמת איך יתכן שאדם הנוגע בהם שיהיה טמא טומאת שבעה אלא ודאי בכלי מתכות איירי והוו אבי אבות והאדם הנוגע בהם הוי אב ומש"ה טמא שבעה והא ודאי בורכא הוא משום דע"כ לא למדנו דהכלים נעשים כיוצא בהם ואם נגעו באב דהוו אב אלא מדאקיש רחמנא חרב לחלל אלמא דנעשה כדבר שנוגע בו ומכאן למדנו דאם נגעו באבי אבות דנעשו אבי אבות ואם נגעו באב דנעשו אב וכיון דקרא דחרב הרי הוא כחלל לא נאמר כי אם במתכות מהיכא תיתי דכלים שנגעו באב דנעשים אב ותו דכלים בכלים אין השניים נעשים כראשונים ועל כרחין טעמא דמתני' דכיצד ג' הוא לפי שהכלים הראשונים נעשו אבי אבות הטומאה וכ"נ ממה שהקשו לר"ת מתוספתא דחמת שהיא נתונה בתנור כו' משמע דלר"ת כלי שטף הנוגעים באדם שנגע במת אינם נעשים כיוצא באדם אלא הוו ראשון לטומאה וא"כ ע"כ טעמא דכלים בכלים הוא משום דכלים הראשונים הוו כחלל ומה שהכריחו התוספות ממתניתין דכיצד ד' דבכלי מתכות איירי הוא משום דהתוספתא דקתני בד"א לתרומה וקדשים אבל נזיר אין מגלח אלא על המת בלבד ואתא למעוטי כלים שנגעו במת דאדם שנגע בהן אינו מגלח על מגעו וחלוקה זו דאדם הנוגע בכלים שנגעו במת לא נשנה כי אם במתניתין דכיצד ארבעה ומשום הכי הכריחו דעל כרחין האי מתניתין בכלי מתכות איירי וכיון דקתני דאין הנזיר מגלח עליהן אלמא דאין הנזיר מגלח על מגע כלי מתכות שנגעו במת ולעולם דלרבינו תם כלים בכלים נמי לא איירי אלא בכלי מתכות וכדכתיבנא ובכלי מתכות לעולם נעשים כדבר שנגעו בו ואם נגעו במת נעשים אבי אבות כמת ואם נגעו באדם נעשים אב הטומאה כאדם

חוץ מכלים בכלים דלעולם אין הכלים השניים נעשים כראשונים. והרב רבינו יצחק מסמפונט פירש דכלי מתכות אינם משונים משאר כלים וכבר הביא דבריו הר"ש בריש אהלות והא דדרשינן בפרק כה"ג מדכתיב בחלל חרב דחרב הרי הוא כחלל לאו דוקא חרב דהוא הדין כל הכלים אפי' כלי שטף ולא נתבאר כאן לפי סברא זו אמאי נקט קרא חרב ובחידושי הרשב"א בפרק לא יחפור כתב לפי סברא זו דלא נאמר חרב אלא להוציא כלי חרס שאינו נעשה אב הטומאה, הן אמת שרש"י כתב בסוף עירובין עלה ק"ד דכלי חרס שנגעו במת אינם נעשים אב הטומאה משום דכתיב וחטאו ביום השביעי וסמיך ליה וכל אשר יגע וגו' כל היכא דקרינן ביה וחטאו דיש לו טהרה בטבילה קרינן ביה והנפש הנוגעת תטמא וכל היכא דלא קרינן ביה וחטאו לא קרינן ביה והנפש הנוגעת ע"כ. ולפ"ז לא היה צריך קרא ללמדנו דאינו נעשה אבי אבות הטומאה מאחר דכבר למדנו דאפי' אם נגע במת אינו אב הטומאה לטמא אדם וכלים:

עוד כתב הר"ש בשם ר"י ובשבת וחולין ופסחים לא גרסינן חרב הרי הוא כחלל דלא צריך כלל דכל מה שמדקדק יכול לדקדק בלאו הכי. ונראה שכך היא עיקר הגירסא וטעות הוא שנפל בספרים שכפלו לשון זה דלאו דוקא חרב הוא הדין כו'. והנה ההיא דפרק הזורק שכתב דלא גרסינן התם חרב הרי הוא כחלל כן כתבו התוספות שם ד"ה קשרה ומאי דקאמר שמואל והוא שקשורה בשלשלת של ברזל הוא משום דלא חשיב אהל כיון שמתנענע תמיד והשתא קאמר שמואל דאם קשרה בשלשלת של ברזל מביאה את הטומאה וכן פי' הר"ש בפ"ח מאהלות משנה ה'. ונראה דר"ת שהביא הך דהזורק ראיה לדבריו היה מפרש לדשמואל כפירש"י שפירש בהזורק וכ"כ הרשב"א בפרק לא יחפור דר"ת גריס בההיא דהזורק חרב הרי הוא כחלל והרשב"א כתב ופירוש אחר יש לי שם בשמועה וכיון למה שכתבו התוספות בשם הר"ש וכן הוא דעת ר"י. וכן ההיא דריש חולין דאמרינן האי טמא דאיטמא במאי אילימא במת בחלל חרב אמר רחמנא חרב הרי הוא כחלל אב הטומאה הוא לטמייה לסכין ואזל סכין וטמיתיה לבשר כו' התם לא איצטריך להאי דרשא דבחלל חרב דאף את"ל דהסכין אינו אלא ראשון מקשה שפיר דהא אוכלין מקבלין טומאה מן הראשון וגברא הוי אב וסכין ראשון ובשר שני וכבר הרגיש שם רש"י בקושיא הלזו וכתב דרבותא קאמר דאפילו ראשון הוי האי בשר ור"י לא ניחא ליה בהאי ומשום הכי לא גריס התם חרב הרי הוא כחלל משום דקושיית הגמרא הוא אף בלא האי כללא. אך ההיא דגרסינן בפסחים דאוקמה רב יהודה למתני' בנר של מתכת דרחמנא אמר בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל והוי ליה אב הטומאה וקסבר שלישי מותר לעשותו ראשון לכאורה נראה דאי לאו האי קרא דבחלל חרב לא הוי מתרץ מידי

רב יהודה משום דכיון דאיטמא בטמא מת הוי האי נר ראשון ולא שמעינן מינה אלא דשלישי מותר לעשותו שני והיינו קמייתא דעדותו דר"ח סגן הכהנים והדרא קושיית הגמרא לדוכתה דמאי הוסיף ר"ע בעדותו. והנראה אצלי דר"י לא גריס במתניתין בנר שנטמא מטמא מת אלא בנר שנטמא טמא מת כלומר שהנר עצמו נגע במת וכבר הובאה גירסא זו בירושלמי עלה דמתניתין דאית דגרסי טמא מת והביא הרשב"א ירושלמי זה בפרק לא יחפור ולפי גירסא זו לא גרסינן בחלל חרב דבלאו האי קרא מתרץ שפיר רב יהודה דכיון דנגע האי נר במת הוי נר אב הטומאה ולמדנו ר"ע דשלישי מותר לעשותו ראשון ונקט ר"י נר של מתכת לאפוקי נר של חרס דלעולם לא הוי אב הטומאה אפילו אם נגע במת וכמ"ש רש"י בסוף עירובין וכוותיה דר"י דייק דבגמרא הקשו ומאי דוחקיה דרב יהודה לאוקמי בנר של מתכת לוקמה בנר של חרס כו' ולפי גירסת ר"ת ושיטתו הוה ליה למימר נוקמה בכלי שטף אלא ודאי דאין חילוק בין כלי מתכות לשאר כלי שטף ומש"ה פריך לוקמה בכלי חרס ומה שכתבנו באמרו כאן נר של מתכת הוא לאפוקי נר של חרס כן כתב רבינו בפי' המשנה ריש פ"ב דעדיות יע"ש וכן ההיא דגרסינן התם ולרב דאמר כגון שאבדה לו מחט טמא מת והכירו בבשר כיון דאמר מר בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל אדם וכלים נמי ליטמא לא גרסינן לה להא דבחלל חרב משום דרב דקאמר כגון שאבדה לו מחט טמא מת היינו שהמחט נטמאת במת ואם כן בלאו קרא דבחלל חרב שפיר קא מקשה שהרי המחט הוי אב ומטמא אדם וכלים וא"ת הא על כרחין קושיית הגמרא היא מהכרח הכתוב דבחלל חרב דאי לא מי הגיד לסתמא דתלמודא דלרב המחט נגע במת אימא דמחט טמא מת הכוונה היא שנגע המחט בטמא מת דהוי המחט ראשון ומשום הכי אינו מטמא אדם וכלים לפי שהעיקר אצלנו דאין אדם וכלים מקבלים טומאה כי אם מאב הטומאה הא לא קשיא כלל משום דסוף סוף תיקשי מי הגיד להם דמחט טמא מת הוא מחט שנגע באדם שנגע במת אימא דהאי מחט נגע בכלי שנגע בכלי והוי כלים בכלים דקי"ל דהג' טומאתו טומאת ערב והוי ראשון ואינו מטמא לא אדם ולא כלים ומש"ה קתני שהסכין והידים טהורות והבשר טמא אלא ודאי דס"ל לסתמא דתלמודא דמדנקט רב מחט טמא מת ולא נקט טמא שרץ משמע דרוצה לאוקומי למתני' בדהאי מחט הוי אב הטומאה ומש"ה קאמר טמא מת דבשרץ לא משכחת לה שיהיה הנוגע בו אב הטומאה וכה"ג דייק בגמרא התם עלה י"ד דקאמר מתני' קשיתיה מאי איריא דתני נר שנטמא בטמא מת ניתני שנטמא בשרץ ורב דאוקמה במחט טמא מת ולא בשרץ משום דאי לא תימא הכי מאי אשמעינן רבי חנינא בעדותו דמחט שנמצאת בבשר שהסכין טהור פשיטא דהא כלי אין מקבל טומאה מן הראשון

אלא ודאי דמיירי במחט טמא מת ואשמעינן דעזרה רשות הרבים והוי ככל ספק טומאה בר"ה דספיקו טהור וא"כ הדרינן למאי דכתבינן דכיון דע"כ רב דאוקמה במחט טמא מת הוא כדי שיהיה המחט אב הטומאה א"כ לא איצטריך לסתמא דתלמודא להההיא דבחלל חרב להקשות לרב דבלאו הכי מותיב לה שפיר דכיון דאוקמה בטמא מת כדי שיהיה המחט אב הטומאה א"כ אדם וכלים נמי ליטמא. והנה ר"י הביא ראיה לדבריו מספרי דדריש דכלים ואדם וכלים טמאים טומאת שבעה מקרא דוכבסתם בגדיכם ומדדריש לה מקרא דוכבסתם בגדיכם משמע מינה דחרב לאו דוקא ור"ת ז"ל תירץ דאיכא לאוקומי בכלי מתכת כגון תכשיטי זהב וכסף כדאשכחן גבי בגדי כהונה דכתיב ואלה הבגדים אשר יעשו וקא חשיב חשן ואפוד ומעיל וציץ הוא טס של זהב וקושיא זו דר"י ותירוץ ר"ת הביאם הר"ש ברישׁ אהלות והרשב"א בפרק לא יחפור והתוספות בפרק כה"ג עלה נ"ד והסמ"ג במ"ע סי' רל"א אלא שסיים בדבריו וכבסתם בגדיכם היינו טבילה ולא ידעתי כוונתו: עוד הביא ר"י ראיה לדבריו מההיא דתניא בתוספתא דכלים פ"ו החמת שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור ועצם כשעורה כרוך בסיב או בנייר ונתון לתוכה הוא טהור כו' בא הטהור ואחז בו נטמא וטמא החמת חזרה החמת וטמאה את התנור אלמא דאדם הנוגע במת מטמא חמת לטמא תנור אע"ג דחמת של עור ולא של מתכת ולסברת ר"ת החמת הוא ראשון לטומאה ואינו מטמא התנור לפי שאין כלי חרס מקבלים טומאה כי אם מאב הטומאה ותירץ הר"ש דהתם טעמא משום דהוי טומאה בחיבורין כדאמרינן בפרק אין מעמידין דיקרב בדיקרב מסאב ע"כ ולא ביאר לנו הר"ש אם טומאה זו דחיבורין אי הויא דאורייתא או דרבנן והרשב"א בחידושיו פרק לא יחפור כתב שהאדם כל זמן שהוא נוגע בטומאה הוא אבי אבות אי מדאורייתא אי מדרבנן כדאמרינן במסכת נזיר פרק כה"ג ובקשתי בפרק כהן גדול ולא מצאתי דבר שייך לזה. ונראה שכיון למ"ש בפרק ג' מינים עלה מ"ב וטומאה בחיבורין דאורייתא הא אמר ר' ינאי לא אמרו טומאה בחיבורין אלא לתרומה וקדשים אבל לנזיר ועושה פסח לא כו' ע"כ. הרי מבואר בסוגיא זו דנזיר דטומאה בחיבורין לא הוי כי אם מדרבנן ומסוגיא דפרק אין מעמידין נראה דהויא דאורייתא ומש"ה כתב הרשב"א אי מדאורייתא אי מדרבנן וביישוב אלו הסוגיות כבר כתבתי לעיל (א"ה בפירקין דין ב'). וראיתי להראב"ד בפ"ג מהלכות אלו שכתב אנו אין לנו אלא בחרב או בחיבורין בשאר כלים וכל המקראות אינם אלא בחיבורין ע"כ. וי"ל טומאה זו דחיבורין היכא רמיזא וכ"ת דס"ל כסוגיא דפרק אין מעמידין דמוכח התם דיקרב בדיקרב טמא טומאת שבעה ומשם למדנו לכל מיני חיבורין וס"ל כסברת התוס' דס"ל דטומאה בחיבורין הוי מן התורה וההיא דפרק שלשה

מינים מפרשים לה בדרך אחרת וכמו שכתבתי לעיל הא ליתא דא"כ היה לו להשיגו בתחילת דברי רבינו שכתב דמד"ס הוי טומאה בחיבורין וכן כתב הרא"ם בפרשת חקת עליה דקרא דוכל אשר יגע בו הטמא דדעת הראב"ד הוא דחיבורי אדם באדם אינו טמא כי אם מד"ס מדלא השיגו להר"ם. ועוד הכריח הדבר ממה שכתב הראב"ד בפ"ז מהלכות נזיר וכיון שכן נחזי אנן טומאה זו דחיבורין היכא כתיבא. ונראה שדין זה הוציא הראב"ד מההיא דתניא בסיפרי בפרשת מטות כל הורג נפש ר"מ אומר בהורג בדבר המקבל טומאה הכתוב מדבר ולמדך הכתוב שהכלי מטמא אדם בחיבורי המת כאילו נוגע במת עצמו או אפילו זרק בו חץ והרגו ת"ל וכל נוגע בחלל הקיש הורג לנוגע מה נוגע ע"י חיבורין אף הורג ע"י חיבורין וכבר הביא רש"י ברייתא זו בפירוש התורה. והנה למדנו מברייתא זו דחיבורי אדם בכלים וכלים במת טמא טומאת שבעה דהא מסיים קרא תתחטאו ביום השלישי. אך עדיין יש לדקדק בדברי הראב"ד במ"ש וכל המקראות אינם אלא בחיבורין דמשמע דתרי קראי כתיבי. ונראה דאפשר שכיון לקרא דוכבסתם בגדיכם וכל ימי הייתי מצטער על פסוק זה דהא כלל גדול הוא בידינו דכל מקום שנאמר בתורה יכבס בגדיו הוא להורות דיש הפרש בין קודם שפירש לאחר שפירש דקודם שפירש מטמא בגדים ולאחר שפירש הו"ל ראשון לטומאה ואינו מטמא בגדים ואשמעינן זה קרא באומרו בגדיו בכינוי לומר שאינו מטמא אלא דומיא דבגדיו שהוא לבוש לפי שהם חיבורי כלים באדם ואדם במת וכמ"ש רבינו ריש פ"ה מהלכות פרה אדומה וכ"כ בפירוש המשנה פ"ק דכלים הביא דבריו מרן בריש הלכות אבות הטומאה ולפי כלל זה האי קרא דוכבסתם בגדיכם הוא דוקא קודם שפירש דומיא דיכבס בגדיו ולפי שיטה זו דהראב"ד ניחא דאשמעינן קרא דחיבורי כלים באדם ואדם במת טמאים טומאת שבעה ואיצטריכו תרי קראי דמקרא דוכל הורג נפש למדנו לחיבורי אדם בכלים וכלים במת ומקרא דוכבסתם בגדיכם למדנו לחיבורי כלים באדם ואדם במת. ומ"מ אכתי איכא לעיוני טובא בסברת הראב"ד הלזו דהא מתניתין דאהלות דקתני ד' טמאין במת וכו' על כרחין בכלי מתכות היא דאי בשאר כלים ומשום טומאה בחיבורין נגעו בה הא לא מצינו בשום מקום כי אם לשני משום דחשבינן ליה כאילו נוגע השני בטומאה עצמה אבל השלישי אף שהן מחוברין לא הוי כאילו נוגע בטומאה וזה פשוט עד מאד. ועוד דהתם על כרחין לאו בחיבורין מיירי מדקתני רישא שנים טמאין במת וכו' ואי בחיבורין הא אדם באדם טמאים טומאת שבעה לפחות מדרבנן וכיון שכן דבכלי מתכות איירי מהיכן למדו דין זה. ואפשר היה לומר דמכיון דלמדנו מקרא דבחלל חרב שהחרב שנגע במת נעשה כמת להיות אבי אבות הטומאה מהתם נמי למדנו דאם נגע באדם שנטמא במת

שנעשה אב הטומאה כמוהו. הכלל העולה שהחרב נעשה כדבר שנגע בו אם במת אבי אבות ואם בטמא מת אב הטומאה חוץ מכלים בכלים דלא אמרינן שיעשו כמו הכלים הראשונים משום דא"כ אין לדבר סוף וזה לא יתכן אך מה שאני תמיה הוא דבספרי הוכיחו להא דארבעה טמאין במת מקרא דוכבסתם בגדיכם וכמו שכתבנו לעיל ולפי מה שכתבנו האי קרא לאו בכלי מתכות איירי אלא משום טומאה בחיבורין נגעו בה וכפשטא דקרא דכתיב בגדיכם. ועוד קשה דאף אם ת"ל דהאי קרא לאו בכלי מתכות איירי אכתי היכא רמיזא בהאי קרא דכלים באדם ואדם בכלים טמאים טומאת שבעה אימא דהאי קרא איירי בכלים באדם ואדם במת ואי אמרת בשלמא לרבינו ז"ל דס"ל דהאי קרא דוכל הורג נפש איירי שלא בחיבורין וטעמא הוא משום דכתיב בחלל חרב ניחא דהאי קרא דוכבסתם קאי עלה דקרא דוכל הורג נפש ולמדנו מזה דכלים הנוגעים באדם שנגע בכלים שנגעו במת טמאין טומאת שבעה וכבר כתבנו לעיל מה שהכריחם לרז"ל לומר דהאי קרא וכבסתם קאי עליה דקרא דוכל הורג נפש. אך להראב"ד ודעמיה דס"ל דקרא דוכל הורג נפש מיירי בטומאה בחיבורין היאך למדנו מקרא דוכבסתם הא דד' טמאין מאחר דהאי קרא איירי בכלי מתכות דוקא וקרא קמא איירי בשאר כלים משום טומאה בחיבורין וכעת הדבר צריך אצלי תלמוד:

ודע שמדברי הרמב"ן בפרשת מטות נראה דס"ל דחיבורי אדם בכלים וכלים במת אין טומאתו כי אם מדרבנן ודומה לחיבורי אדם באדם ואדם במת וכן חיבורי כלים באדם ואדם במת דהיינו ההיא דתניא בתוספתא דכלים החמת שהיא נתונה בתנור וכו' ומתוך דברי הרשב"א בחידושיו נראה שדומה להההיא דחיבורי אדם באדם ולמאן דאית ליה התם דטומאה בחיבורין הוא מן התורה ה"נ הכא וכ"כ הר"ש בפ"ק דאהלות והתוס' בפרק שלשה מינים עלה דהך דחמת וההיא דפ"ב דע"ז דיקרב בדיקרב מסאב. ולפ"ז לסברת התוספות שכתבנו לעיל דאית להו דחיבורי אדם באדם הוא מדאורייתא הוא הדין לחיבורי כלים באדם ואפשר שהדברים ק"ו שהרי נבילה קלה ודכוותה האדם הנושאה מטמא כלים כל זמן שלא פירש אף שאין אדם הנושאה מטמא אדם אף בשעה שהוא מחובר עם הטומאה מת חמור שמטמא אדם הנוגע בו קודם שפירש אדם אחר טומאת שבעה אינו דין שיטמא כלים קודם שפירש שהרי הכלים עלולים לקבל טומאה מן האדם יותר מהאדם. ומיהו עדיין יש להסתפק אם הכלים הם מחוברים במת אם מטמאים אדם מדאורייתא למ"ד חיבורי אדם באדם מדאורייתא דאפשר דדוקא אדם שמצינו לו במקום אחר שבעודו מחובר לטומאה טומאתו חמורה שהוא מטמא בגדים מה שאינו מטמא אחר שפירש דין הוא דגבי מת נמי דבעודו מחובר יטמא טומאת

שבעה ואפילו לאדם אך בכלים שלא מצינו במקום אחר שיהא נוסף להם טומאה בשביל היותם מחוברים מנא לן דגבי טומאת מת יהיה טומאתם נוספת בשביל היותם מחוברים במת מאחר שלא מצינו להם טומאת חיבור ולא מיבעיא לטמא אדם אלא אפילו לטמא כלים דכוותייהו ספוקי מספקא לן אי מדמינן ליה לחיבורי אדם באדם דכי היכי דהתם מטמא דכוותיה אף דבעלמא אינו מטמא ה"נ הכא או דילמא שאני התם שכבר מצינו לו חיבורין לגבי כלים מש"ה סלקינן חד דרגא הכא גבי טומאת מת אפילו לאדם דכוותיה אך בכלים שלא מצינו להם טומאת חיבורין בשום דוכתא מנ"ל להמציא להם גבי טומאת מת דבר מחודש. ודע דהא דכתיבנא דכלים בשביל היותם מחוברים בטומאה דלא תוסיף טומאתם בשום מקום מתניתין היא בריש אהלות מ"ה וכ"כ הר"ש בריש פ"ד דזבים ובפ"ה מ"י והא דתניא בתוס' דזבים כלים הנוגעים בזב וזבה ויולדת ונדה מטמאין ב' ופוסלין א' פירשו מטמאין א' ופוסלין א' דמשמע דיש חילוק לגבי כלים בין היותם מחוברים לאחר שפירשו כבר כתב הר"ש רפ"ה דזבים דהאי דינא דתוספתא הוא מדרבנן דכלים באדם לגבי אוכלים ומשקין אבל מן התורה ליכא חיבורין לכלים. ואל תשיבני ממה שהרמב"ן בפי' התורה עלה דקרא דוכל הורג נפש דימה חיבורי כלים במת לחיבורי אדם באדם דהתם מדרבנן הוא דקאמר ומדרבנן מיהא הרי מצינו טומאת חיבורין אף לכלים וכמו שכתבנו לעיל בשם הר"ש. הן אמת דסברא זו דהר"ש היא מחודשת בעיני דפשטא דמתניתין דזבים מוכח דליכא טומאת חיבורין לכלים וכבר כתבתי בעלה ק"ע דהנראה לי הוא דהרמב"ם לא ס"ל האי דינא מדלא השמיענו דין זה. ועוד הוכחתי זה ממקום אחר יע"ש (*א"ה תמצאנו לקמן פ"י מהלכות מטמאי משכב ומושב דין ו' יע"ש באורך). ומ"מ אף דנימא דלא כהר"ש ונימא דליכא טומאת חיבורין לכלים אף מדרבנן מ"מ אפשר דס"ל להרמב"ן דכיון דחכמים גזרו טומאת חיבורין במת לטמא טומאת ז' אף לאדם באדם אף שלא מצינו טומאה כזו בשום מקום שיהא האדם המחובר לטומאה מטמא אדם על כרחין אית לן למימר דמשום חומרא דמת החמירו והוא הדין גבי כלים ג"כ שהרי מן התורה אפילו אדם שנוגע במת אינו מטמא בעודו מחובר כלי שטף טומאת שבעה וכמו שנראה ממ"ש בחידושיו פרק לא יחפור וא"כ חכמים שהחמירו לטמא טומאת שבעה ולא די שהחמירו לטמא כלים שהרי יש דכוותיה מן התורה אלא שהחמירו אף לאדם באדם דליכא דכוותיה מן התורה א"כ אף אנו נאמר שאף כלים בעודם מחוברים במת מטמאים אפילו אדם אף שלא מצינו טומאה דחיבורים בהו אבל למאן דאית ליה דחיבורי אדם באדם הוא מן התורה לא גמרינן מיניה לחיבורי כלים במת לטמא אפי' כלים טומאת שבעה וכל

שכן לטמא אדם טומאת שבעה והא דכתב הרשב"א בחידושיו בפרק לא יחפור עלה דחמת אי מדאורייתא אי מדרבנן שאני התם דמיירי בחיבורי אדם במת ואדם בכלים דהתם פשיטא דלמ"ד חיבורי אדם באדם הוא מן התורה דכל שכן חיבורי כלים באדם ואדם במת וכמו שכתבנו לעיל אבל חיבורי כלים במת לעולם דלא גמרינן להו מחיבורי אדם באדם לטומאה דאורייתא וכדכתיבנא והראב"ד כתב בפ"ז מהלכות נזיר דכלים המחוברים במת מטמאין את האדם טומאת שבעה מקרא דוכל הורג נפש מפיק ליה וכדאיתא בספרי. ולפי מ"ש לעיל נראה דחיבורי אדם במת הוא מן התורה ולא מיבעיא לטמא כלים דהא ק"ו שאין עליו תשובה הוא ומה משכב שאין כלים הנוגעים בו מטמאין אפילו כלים אדם הנוגע בו מטמא בגדים מת שהכלים הנוגעין בו מטמאין אדם אינו דין שאדם הנוגע במת שיטמא כלים טומאת שבעה והרי מדברי הרשב"א בחידושיו פרק לא יחפור נראה דאי הוה אמרינן דחיבורי אדם באדם הוא מן התורה דהיינו למדים מהתם לחיבורי אדם במת לטמא כלים וא"כ ה"נ מאחר דאית לן קרא לחיבורי כלים במת כ"ש לחיבורי אדם לטמא בגדים וכן חיבורי כלים בכלים נראה דלהראב"ד טמאים טומאת ז' מק"ו והוא בזה האופן ומה האדם שאינו מקבל טומאה אפילו מן האדם בשאר הטומאות גבי מת מקבל טומאה אפילו מן הכלים כלים דבעלמא מקבלים טומאה מן האדם אינו דין שיקבלו טומאה במת מן הכלים. וכ"ת א"כ נימא דאף חיבורי אדם באדם הוי מן הורה התורה מק"ו בזה האופן ומה כלים דבעלמא אינם מטמאים אפילו כלים גבי מת מטמאים אפילו אדם אדם דבעלמא מטמא כלים אינו דין דגבי מת שיטמא אדם ולפי דין זה הוה ניחא לי מ"ש הרמב"ן בפרשת מטות ז"ל ואם סבר הרב שכיון שנגע בכלי בעוד שהוא מחובר במת יטמא אותו כמת עצמו טומאת שבעה טומאה בחיבורין מדרבנן היא בחיבורי כלים במת כמו שמפורש במסכת נזיר פרק ג' מינים ע"כ. וי"ל דמה דמיון הוא זה אימא דחיבורי אדם באדם הוא מדרבנן והיינו ההיא דשלשה מינים אבל חיבורי כלים במת הוא מן התורה מקרא דוכל הורג נפש אלא שנראה דכוונת הרמב"ן היא דאם איתא דחיבורי כלים במת הוא מן התורה מכ"ש חיבורי אדם באדם וכדכתיבנא וכיון דאית לן דחיבורי אדם באדם אינו אלא כי אם מדרבנן מכ"ש דחיבורי כלים במת ליכא טומאה מן התורה. אך כפי מ"ש לעיל דהראב"ד מודה להרמב"ם דחיבורי אדם באדם לא הוי מן התורה מדלא השיגו וכמו שכתב הרא"ם בפרשת חקת וקשה דכיון דאית ליה דחיבורי כלים במת הוא מן התורה איך יתכן דחיבורי אדם באדם יהיה מדרבנן והלא ק"ו הוא וכדכתיבנא. ואולי דשאני חיבורי אדם באדם דמעטינהו קרא דכתיב והנפש הנוגעת תטמא עד הערב. ומ"מ הא ודאי ליתא דהא איצטריך קרא למעטו שלא יטמא

האדם את האדם שלא בחיבורין טומאת שבעה דאי לאו קרא הו"א דאף שלא בחיבורין מטמא טומאת שבעה מק"ו וכדאיתא בספרי או יהא האדם מקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת שבעה וק"ו הוא ומה כלים שאינם מטמאים ע"ג משכב ומושב הרי הם מקבלים טומאה מן המת לטמא אדם אדם שמטמא על גבי משכב ומושב אינו דין שיקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת שבעה ת"ל והנפש הנוגעת תטמא עד הערב טומאת ערב מטמא ואין מקבל מן המת לטמא את חבירו טומאת שבעה ע"כ. הרי מבואר דאי לאו קרא הו"א שיטמא האדם את חבירו אף שלא בחיבורין וא"כ אף דמיעט קרא מ"מ בחיבורין אפשר דלא מיעט. וא"כ הדרא קושיין לדוכתה דלהראב"ד דאית ליה דחיבורי כלים במת הוא מן התורה איך יתכן דחיבורי אדם באדם הוא מדרבנן. ואם נפשך לומר דכיון דמק"ו היה האדם מקבל טומאה לטמא את חבירו טומאת שבעה ואשמעינן קרא דלא נעביד ק"ו לאדם באדם ה"ה לחיבורי אדם באדם דלא נעביד ק"ו דהא מיעט קרא ק"ו גבי אדם באדם הנה דרך זה הוא דחוק בעיני עד מאד:

הלכה יב

ואין לך יוצא מן העץ כו'. תנן בפרק במה מדליקין עלה כ"ח כל היוצא מן העץ אין מטמא טומאת אהלים אלא פשתן ופירש רש"י אם עשה מהן אהל והמת תחתיו הוי כשאר בית ואין צריך להטביל האהל עצמו דלא קיבל טומאה אלא כלים שתחתיו אלא פשתן שאף האהל טמא ע"כ. ונראה דאהל של פשתן אינו חוצץ מאחר דמקבל טומאה דהא קי"ל דכל דבר המקבל טומאה מביא ואינו חוצץ וכתבו התוספות והא דאמרינן לעיל עלה י"ז ועל עצמן בכל שהן דמשמע דכל הכלים נעשין אהל לקבל טומאה מחמת אהל הכא איירי בדבר שקבוע שחיברן לקרקע אע"ג שמתחלה היה בגד כיון שחיברו לקרקע בטלו מתורת בגד ואין מטמא אלא פשתן אעפ"י שהוא מחובר כדכתיב והזה על האהל ע"כ. ותירוצם מבואר הא דאיצטריך קרא לומר והזה על האהל ללמדנו שהאהל מקבל טומאה הוא באהל שאינו מקבל טומאה כלל אפילו במגע דאם היה מקבל טומאה למאי איצטריך קרא לומר דהאהל מתטמא באהל פשיטא כיון דכתיב ועל כל הכלים אשר היו שם אלמא דמת מטמא באהל כל דבר המקבל טומאה והשתא הכלים שלא האהילו על המת טמאים האהל עצמו שהאהיל על המת מיבעיא אלא ודאי דחידושא דקרא הוא דאף בדבר שאינו מקבל טומאה אם האהיל על המת נטמא והיינו דתנן במתני' שדין זה אינו אלא בפשתן אבל שאר הדברים היוצאין מן העץ שאינם מקבלים טומאה אף אם עשאה אהל אינו מתטמא אבל הדברים שהם מקבלים טומאה בהא לא איירי מתניתין דפשיטא שאם האהילו על המת שהם טמאין דאין הפרש בטומאת אהל האמורה בתורה בין

שהאהיל האדם או הכלי על המת בין שהאהיל המת על האדם או הכלי או שהיה המת עם האדם או עם הכלים תחת אהל אחד הרי אלו טמאים טומאת אהל וכמו שנתבאר כל זה בדברי רבינו פ"א מהלכות אלו דין י'. עוד כתבו התוס' שהקשה ר"י מההיא דתנן פ"ח דאהלות אלו מביאין וחוצצין השידה והתיבה כו' והסדינים שהם עשוים אהלים ואיך חוצצים סדינים של פשתן בפני הטומאה והא כל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה. וי"ל דמיירי בסדינים של משי וקבועין שאינם מיטמאים ע"כ. והנה קשר קושיית ר"י הוא דאי לאו תחלת דברי התוספות הוה אמינא דהא דאמרינן דסדינין מביאין וחוצצין היינו באהלים הקבועים דבטלי מתורת בגד ואינם מקבלים טומאה ומאי דאמרינן דפשתן מטמא טומאת אהלים היינו באהל שאינו קבוע דלא בטל מתורת בגד אבל כפי מ"ש דפשתן מטמא אפילו בקבוע קשה מההיא דסדינין ותירצו דמיירי בשל משי וקבוע דבטל מתורת בגד ומאי דאמרינן שהן עשוין אהלים הכוונה היא שהן קבועים דבטל מהם תורת בגד ומש"ה אינם מקבלים טומאה וחוצצין ומאי דתנן באידך מתני' דמביאין ולא חוצצין שהן עשויין אהלים הכוונה היא דאינם קבועים ולא בטל מינייהו תורת בגד ומקבלים טומאה ומש"ה אינם חוצצים בפני הטומאה. ודע שחילוקי דינים אלו שכתבו התוספות כתבם הראב"ד בהשגות בפירקין והכלל העולה מדבריהם הוא דכל דבר המקבל טומאה ואינו קבוע בקרקע מתטמא טומאת אהלים וכל דבר המחובר אינו מתטמא חוץ מן הפשתן וכל דבר המקבל טומאה כגון שאינו קבוע או קבוע והוא פשתן אינו חוצץ בפני הטומאה ויש לי מקום עיון בדברי התוס' והראב"ד דס"ל דכל דבר המקבל טומאה אף שהוא עשוי כאהל אינו חוצץ בפני הטומאה מהא דאמרינן בפרק במה מדליקין עלה כ"ח דבעי ר"א עור בהמה טמאה מהו שיטמא באהל כו' ושקלו וטרו התם להוכיח דעור בהמה נמי איקרי אהל ומקבל טומאה ויליף לה ממשכן וכל מאי דילפינן ממשכן אינו לענין הבאת הטומאה למעט שאר אהלים דלא דמו למשכן אלא לטומאת עצמו דוקא וכמ"ש שם התוספות בד"ה א"כ. ולפי מ"ש יש לחקור האי עור היכי דמי אם הוא כלי עור פשיטא דהא קי"ל דכל הכלים נעשין אהל לקבל טומאה ומהיכא תיתי שישתנה דין כלי העור מכל שאר הכלים ואם נפשך לומר דמיירי בעור שאין בו צורת כלי דקי"ל דאינו מקבל טומאה וכמו שפסק רבינו בפ"ז מהלכות כלים דין ב' ואפ"ה אם עשה מהם אהל מקבל טומאת אהל מגזירת הכתוב דילפינן לה ממשכן א"כ אני תמיה מההיא דאמרינן בפ"ח דאהלות דיריעה וסקורטייא וקטבליא שהן עשויין אהלים דמביאין וחוצצין וכל הני כלי עור נינהו ומקבלים טומאה וכדתנן פי"ז דכלים מ"ד אלא דכיון דעשאן אהל בטיל להו מתורת כלי ומש"ה חוצצין אבל אם לא היו עשויין אהל

היו מביאין ולא חוצצין וכדתנן בפ"ח דאהלות מ"ג והשתא כפי דברי התוס' נהי דעשאן אהל מ"מ מקבלים הם טומאת אהל כדין עור שאין בו צורת כלי וא"כ אמאי חוצצין וכעת צל"ע. וראיתי להר"ש ברישׁ פ"ח דאהלות שכתב דאע"ג דכל הני מקבלים טומאה כו' מ"מ חוצצין בפני הטומאה אם נטויים כאהלים דאהל שאני דאע"ג דמקבל טומאה מציל על הטומאה מלהיות בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ע"כ. והנה מדבריו נראה דהא דאמרינן דכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה היינו דוקא בכלים שאינם עשויים אהלים אבל בדבר שנעשה אהל אף שמקבל טומאה חוצץ בפני הטומאה ולפ"ז הא דסדין חוצץ מיירי אף בשל פשתן:

תנן בפ"א דאהלות מ"ג אמר ר"ע יש לי ה' השפוד התחוב באהל האהל והשפוד ואדם הנוגע בשפוד וכלים באדם טמאין טומאת שבעה הה' בין אדם בין כלים טמאין טומאת ערב אמרו לו אין האהל מתחשב ע"כ. והנה מתוך דברי רבינו בפירוש המשנה יראה דס"ל דשפוד זה תחוב בתוך האהל בעוד המת שם ומש"ה השיבו לר"ע אין האהל מתחשב לפי שהשפוד לא קיבל הטומאה מן האהל אלא מן המת וזהו אמרם בברייתא האהל והשפוד שם אחד והוה ליה כאילו נגע המת בכלים הרבה שכולם נחשבים לאחד. וטעמיה דר"ע הוא דהכא השפוד נהי שקיבל הטומאה מן המת מ"מ הוא בהצטרפות האהל שהאהיל על המת ועל השפוד ומש"ה חשיב לאהל בפני עצמו ולשפוד בפני עצמו ופי' זה הוא ס"ל לר"ש והקשה דלפי מאי דקא חשיב ר"ע אהל הוה מצי למימר יש לי להוסיף ששי כגון שחזר והביא השפוד לתוך אהל אחר דחרב נעשה כחלל אף לטמא אחרים באהל כמת כדמוכח בנזיר כו' והכוונה היא שהביא השפוד לתוך אהל אחר והיו שם בתוך האהל כלים ונמצא שאהל קיבל טומאה מן השפוד וחזר וטימא לכלים וא"כ יש למנות האהל והכלים בשנים לפי שהכלים לא קבלו טומאה מן השפוד כי אם בהצטרפות האהל ודומה לאהל ראשון דחשיב ליה בפני עצמו ותירץ דמשום דמנה ת"ק עד ארבעה קאמר ר"ע יש לי ה' וה"ה אם היו מודים לו חכמים בה' היה אומר עדיין יש לי להוסיף ו' אלא השיבוהו אין האהל מתחשב לפי שנחשב השפוד התקוע בו כנוגע במת עצמו ולפ"ז אהל שני נמי אינו מן המנין לפי שנחשבים הכלים כאלו נוגעין בשפוד. ודע דסברא זו דהר"ש דחרב נעשה כחלל לטמא באהל אין הכל מודים בה ורבינו חולק עליה וכבר כתבתי בזה במקום אחר (א"ה תמצאנו לעיל בפירקין דין ג' יע"ש). עוד כתב הר"ש פי' אחר דהא דאין אהל מתחשב לאו משום דמאהיל על המת ועל השפוד ונחשב כל המונח באהל המת כנוגע במת דבהא ודאי מודה ר"ע דאין מתחשב אלא ר"ע בשפוד שנוגע באהל מבחוץ אירי אפ"ה אין האהל ממנין סדר משנתנו כמו שהוכחתי ממתני'

דקטבליא ע"כ. כוונת דבריו דהאהל כל זמן שהטומאה תחתיו הנוגע באהל לא הוי כנוגע בכלים שנגעו במת אלא כנוגע במת עצמו ומשום הכי אמרו חכמים דאין האהל מתחשב לפי שהאהל והמת הם דבר אחד ולפ"ז ניחא הא דלא קאמר ר"ע יש לי ששי והוא כגון שחזר והביא השפוד לתוך אהל אחר דאי בשהכניסו לתוך האהל פשיטא דאין האהל מן המנין משום דמאהיל על השפוד ועל הכלים ונחשב כל המונח באהל כנוגע בשפוד ואי בשנגע השפוד באהל מאחורי האהל דומיא דאהל ראשון פשיטא דאהל ב' מן המנין וא"כ הוה ליה אהל ב' כלים בכלים דקי"ל הג' בין אדם בין כלים טומאת ערב וזהו שסיים הר"ש וכה"ג ודאי אהל ב' מן המנין. ודע ששני הפירושים הללו כתבם רבינו עובדיה ז"ל שכתב ואין האהל מתחשב לפי שאין האהל מטמא השפוד כו' א"נ אפילו אין השפוד בתוך האהל אלא שנוגע באהל מבחוץ אפ"ה אין האהל מתחשב במנין סדר משנתנו ע"כ. והראיה שהביא הר"ש ממתני' דטבליות היא בפרק ט"ו מאהלות מ"ב דתנן טבליות של עץ שהן נוגעות זו בזו בקרנותיהן והן גבוהות מן הארץ פותח טפח טומאה תחת אחת מהן הנוגע בשניה טמא טומאת שבעה ע"כ. והקשה הר"ש דאמאי הנוגע בשניה טמא טומאת ז' הא תנן בריש אהלות כלים הנוגעים במת וכלים בכלים טמאין טומאת שבעה הג' בין אדם בין כלים טומאת ערב ותירץ דהא תנן התם אין האהל מתחשב הלכך טבלא שהטומאה תחתיה אינה מן המנין ע"כ והוה ליה הנוגע בשניה כנוגע בכלים שנגעו כמה:

פרק ט

הלכה ה

והנקבר שלא ברשות כו'. עיין בדברי מרן שכתב דרבינו סובר דהלכה כרשב"ג גם בברייתא ועיין במ"ש לקמן סוף פ"ז מהלכות פרה אדומה וצ"ע. ועיין לקמן רפ"ב מהלכות מטמאי משכב ומושב ובמה שרמזתי שם. (א"ה עיין מ"ש הרמ"ז בספר כפות תמרים):

הלכה יא

בור שמטיילין לתוכו נפלים. עיין במ"ש מרן לקמן פרק י"א דין ט':

הלכה יב

דבר ידוע כו'. מ"ש מרן ועי"ל דאפילו הא דאין ידוע אם הפילה וכו'. תמהני דמסוגיית הגמרא דפסחים וע"ז ונדה שהביא מרן בתחילת דבריו מוכח דמטעם ס"ס הוא דאתינן עלה ועיין במהרימ"ט חי"ד סי' רס"א. ובהראנ"ח ח"א (דף ה') (א"ה עיין במ"ש הרמ"ז בספר שמות בארץ בסוף הספר בקונטרס ס"ס שהאריך בלשון זה):

פרק י

הלכה ה

שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. עיין הרלנ"ח סי' מ"ח:

פרק יא

הלכה א

ארץ העכו"ם בתחילה גזרו על גושה בלבד וכו'. בפ"ק דשבת עלה ט"ו מוכח דג' תקנות הוו דיוסף ויועזר גזור אגושא לתלות ואאוירא ולא כלום ואתו רבנן דבשמונים שנה גזור אידי ואידי לתלות ואתו באושא גזור אגושא לשרוף ואאוירא כדקאי קאי והתוס' הקשו שם מהא דתנן במסכת אהלות פ"ב מ"ג אלו מטמאין במגע ובמשא ולא באהל ארץ העכו"ם כו' ותירצו דהתם מיירי כגון שהביא עפר מארץ העכו"ם לא"י ע"כ. וטעמא דאינו מטמא באהל הוא משום דבהביא עפר מארץ העכו"ם לא"י ליכא למיחש כי אם לעצם כשעורה דומיא דבית הפרס ועצם כשעורה אינו מטמא באהל אבל במאהיל בארץ העכו"ם איכא למיחש דלמא יאהיל על המת. ולפ"ז הא דגזרו טומאת אהל בארץ העכו"ם אתיא כרבנן דפליגי ארשב"י וסברי דעכו"ם מטמאים באהל א"נ אפשר לומר דאף לרשב"י דסבר דקברי עכו"ם אינם מטמאים גזרו טומאת אהל בארץ העכו"ם כדי שלא יצאו מא"י לח"ל ועל כרחין אית לן למימר טעם זה לפי מה שנסתפקו בגמרא בפ"ז דנזיר עלה נ"ד אי גזרו טומאה בארץ העכו"ם אאוירא ג"כ וכמ"ש התוס' שם והר"ש בפ"ב דאהלות כתב כדברי התוס' הלזו דמתניתין איירי בגוש הבא מארץ העכו"ם. ואגב גררא ראיתי לדקדק בדבריו שכתב דהכא בגוש הבא מארץ העכו"ם או בגוש הבא מבית הפרס דמטמא במגע ואינו מטמא באהל וקשה דבית הפרס לא הוה צ"ל דמיירי בגוש הבא מבית הפרס דהא בית הפרס אפי' במקומו אינו מטמא באהל כיון שאין לחוש כי אם לעצם כשעורה וכדתנן בפרק ח"י מאהלות מ"ב וסבור הייתי לומר דס"ל להר"ש דהאי בית הפרס כולל לב' מיני בית הפרס דהיינו שחרש בו את הקבר ושדה שאבד בו הקבר ושדה שאבד בו הוא דמטמא באהל וכדתנן בפרק ח"י מ"ג ומש"ה מוקי לה בגוש הבא מבית הפרס אלא שקשה לזה מ"ש בס"ד ומתניתין דהכא בשדה שנחרש קבר שם דמשמע דלא מוקי למתני' בשדה שאבד בו קבר משום דמטמא אף באהל כמ"ש הרב בעל תיו"ט ולפי מ"ש בתחילת דבריו דמיירי בגוש הבא מבית הפרס הוה מצי לאוקומי מתני' בשדה שאבד בו הקבר סוף דבר תחילת דברי הר"ש עם סופם לא יכולתי לישבם. ודע מה שפירש"י בפרק הלוקח בהמה עלה כ"ב וז"ל גוש עפר שיעורו לטמא באהל

וכו' ט"ס הוא וצ"ל לטמא במגע דהא התם במביא עפר מחוצה לארץ אייריי הן אמת שגם בפ"ה דסנהדרין עלה י"ב פירש"י דגוש הבא מארץ העכו"ם מטמא באהל וכבר הקשו התוס' שם על דברי רש"י הללו וצ"ע. עוד תירצו התוס' דמתני' דאהלות רשב"י היא דקאמר קברי עכו"ם אינם מטמאים באהל עוד תירצו דההיא משנה נישנית קודם שגזרו על אוירא אלא על גושא בלבד. עוד תירצו בפ"ז דנזיר דאף שגזרו טומאת אהל בארץ העכו"ם אינו מיטמא עד שיכנס שם ראשו ורובו ולא כשמכניס ידו לבד ואילו באהל המת אפי' במכניס ידו וטעמא דהקלו בטומאת אהל לומר שלא יתטמא כי אם עד שיכנס ראשו ורובו נ"ל משום דס"ל כרשב"י דעכו"ם אינם מטמאים באהל ומן הדין אפי' אם יכנס שם ראשו ורובו הוא טהור אלא דרבנן גזרו בארץ העכו"ם טומאת אהל כדי שלא יצא מא"י לח"ל ולא גזרו כי אם בנכנס שם ראשו ורובו אבל לרבנן דפליגי ארשב"י נראה דכיון דגזרו טומאת אהל בארץ העכו"ם פשיטא שנטמא אפי' לא הכניס כי אם ידו לבד ומתניתין דאהלות רשב"י היא. שוב ראיתי שאין זה מוכרח שהרי כפי מה שתירצו דמתני' דאהלות רשב"י היא וא"כ ע"כ ההיא דפ"ק דשבת רבנן היא וא"כ יש לדקדק דכיון דשוה מגע לאהל אף בעכו"ם מה טעם חלקו לשרוף אגושא ולתלות אאוירא ותו מעיקרא דסבר דגזור אגושא לשרוף ואאוירא ולא כלום אי כרבנן אתיא תיקשי דמאיזה טעם חלקו בין טומאת מגע לטומאת אהל אלא ודאי דאף לרבנן כיון שטומאה זו דארץ העכו"ם אינה כי אם מדרבנן לא גזור כי אם בטומאת מגע שהיא כוללת בכל הטומאות אבל באהל לא גזור לשרוף כיון דאינה כי אם במת בלבד ועוד כדי להודיע שטומאה זו היא מדברי סופרים ונ"מ לטמא שאכל מן הקדש או שנכנס למקדש שלא לחייבו קרבן דומה קצת למ"ש רבינו בספ"ב מהלכות מטמאי משכב ומושב יע"ש. ולפ"ז מצינו לומר דאף לרבנן אפשר לומר דלא גזרו טומאת אהל בארץ העכו"ם אלא בנכנס רובו כי היכי דלא גזרו לשרוף אטומאת אהל אע"ג דשוים הם מגע ואהל:

עוד כתבו התוספות בפ"ק דשבת דהא דבעי בנזיר ארץ העכו"ם משום אוירא גזרו עליה או משום גושא גזרו עליה הא פשיטא דאאוירא נמי גזרו כדקאמר הכא אלא התם הכי פירושו משום אוירא גזרו עליה שלא יכנס באויר ארץ העכו"ם בשום ענין אפילו ע"י שידה תיבה ומגדל או משום גושא שהוא מאהיל על הגוש אבל כשאינו מאהיל על הגוש כגון ע"י שידה תיבה ומגדל טהור ע"כ וכ"כ בפרק כה"ג וכ"נ שהוא דעת רש"י שפירש בשבת אוירא לתלות תרומה הנכנסת באוירה ואין דבר מפסיק בינתים כגון שידה פרוצה מתחתיה ע"כ ואוירא דכה"ג פירש כגון דנכנס בה בקרון או בספינה הרי כדברי התוספות ממש דאוירא דשבת היא טומאת אהל ואוירא דנזיר הוא שאינו מאהיל

על הטומאה אלא שיש דבר מפסיק בינו לגושא. ולפ"ז הא דאמרינן בנזיר ת"ש ומזה בג' ובז' ואי אמרת משום אוירא הזאה למה לי אלא לאו משום גושא ותירצו לא לעולם אימא לך משום אוירא וכי קתני אשארא ע"כ דמשמע דפשיטא ליה דבאוירא ליכא הזאה היינו דוקא באוירא דנזיר שאינו מאהיל אבל באוירא דשבת שהיא טומאת אהל פשיטא דצריך הזאה וכ"כ התוס' דאי אמרת משום אוירא הזאה למה לי דאינו סברא שיצטרכו בכה"ג הזאה ג' וז' הואיל ומטמא אף כי הפסיק בינו ובין הגוש דאינו כלל מענין טומאת אהל המת הצריך הזאה ג' וז' וכ"נ מדברי רש"י שם והדבר מוכרח מצד עצמו דהא סתמא דתלמודא סבר דאי קאי ומזה בג' ובז' בארץ העכו"ם קאי לכל מאי דגזרו טומאה בארץ העכו"ם ומש"ה הכריח דארץ העמים משום גושא ואי אמרת דבטומאת אהל ליכא הזאה היכי ניחא ליה אי אמרינן משום גושא אכתי קשה דבמאהיל הזאה למה לי אלא ודאי כדכתיבנא דבאהל פשיטא ליה דצריך הזאה. ולפ"ז יש לתמוה על רבינו שכתב טומאת אויר ארץ העכו"ם לא עשו אותה כטומאת עפרה אלא קלה היא ממנה כו' אבל הנטמא באוירה אינו צריך הזייה ג' וז' אלא טבילה והערב שמש ע"כ. ומדבריו בתחילת הפרק נראה שאוירא המוזכר בדבריו היא טומאת אהל וא"כ יש לתמוה דמנא ליה דבמאהיל ליכא הזאה ג' וז' דבגמרא לא מיעטו הזאה אלא באויר בלא אהל וכדכתיבנא. ונראה דס"ל לרבינו דסוגיא דנזיר אתיא כרבנן דאית להו דקברי עכו"ם מטמאים באהל ומש"ה הוה פשיטא ליה לתלמודא דטומאת אהל מזה ג' וז' כטומאת אהל המת אבל אוירא בלא אהל ס"ל דליכא הזאה כיון שהיא טומאה מחודשת אבל לדידן דקי"ל כרשב"י דעכו"ם אינם מטמאים באהל וכמו שפסק בפ"א מהלכות אלו דין י"ג כי היכי דטומאת אויר בלא אהל הוי טומאה מחודשת הכי נמי טומאת אהל בארץ העכו"ם וא"כ בטומאת אהל נמי לרשב"י אין צריך הזייה ג' וז' וסתמא דתלמודא הוה סבר דומזה בג' וז' קאי אכולהו ומש"ה הוה מוקי למתניתין כרבנן והוה בעי למפשט דמשום גושא הוא ודחו דלעולם משום אוירא וכי קתני אשארא. ולפ"ז מתני' אתיא ג"כ כרשב"י ואף שכתבו התוס' בנזיר דמה שגזרו טומאה בארץ העכו"ם הוא מפני רוב ישראל שנהרגו בחוצה לארץ ולפ"ז טומאת אהל אינה מחודשת י"ל דרבינו ס"ל דמה שגזרו טומאה בארץ העכו"ם הוא משום מתי מבול וכמ"ש התוספות וע"כ אית לן למימר הכי דהתוספות עצמם שכתבו בשבת לחד שינויא דמתני' דאהלות אתיא כרשב"י ס"ל דטומאת ארץ העכו"ם היא משום מתי מבול. ועוד שמדברי רבינו בפירוש המשנה נראה דטעמא דגזרו טומאה על ארץ העכו"ם הוא לפי שאין להם מקום מיוחד לקבור מתיהם וקוברים אותה בכ"מ. ודע דלסברת רבינו הלזו דבאוירה לא בעי הזאה ג' וז' ניחא מה שהקשו התוס' בפ"ג דמסכת חגיגה

עלה כ"ה דהיאך עולין לרגל מן הגליל כיון דאפסקיה רצועה נטמא ובעי הזאה ג' וז' כו' ולפי דברי רבינו ניחא דאותה רצועה היו מהלכין ע"ג שידה תיבה ומגדל ואע"ג דהוי אהל זרוק מ"מ אין כאן כי אם טומאת אויר ולא בעי הזאה כלל כי אם טבילה והערב שמש:

תו גרסינן התם לימא כתנאי הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל רבי מטמא ורבי יוסי ברבי יהודה מטהר מאי לאו רבי סבר משום אוירא גזרו וכיון שנכנס אויר מלמעלה שהן פתוחין או דרך פתחים הוי טמא שהרי נכנס לאויר ארץ העכו"ם ורבי יוסי סבר משום גושא ולא משום אוירא וכיון דקרקעית שידה תיבה ומגדל מפסיק בינו לבין הגושא הוי טהור ודחי לה דכ"ע משום גושא ורבי דמטמא סבר אהל זרוק לא שמיה אהל ולא הוי הפסק וכמאן דמהלך ממש על גבי קרקע ורבי יוסי סבר דאהל זרוק הוי אהל ומש"ה מטהר שהרי יש הפסק בינו לבין הגושא ופריך בגמרא והתני רבי יוסי בר' יהודה אומר תיבה שהיא מלאה כלים וזרקה על פני המת באהל טמאה ואם היתה מונחת טהורה אלמא דס"ל לרבי יוסי דאהל זרוק לא שמיה אהל וא"ת ולדידיה דמוקי לפלוגתייהו באי גזרו משום גושא או משום אוירא וקאמר דטעמיה דרבי יוסי דמטהר הוא משום דאית ליה משום גושא אכתי תיקשי מברייתא זו דהיכי מטהר רבי יוסי בשידה תיבה ומגדל אף דאית ליה דמשום גושא גזרו כיון דהוי אהל זרוק ואית ליה דאהל זרוק לא שמיה אהל כבר תירצו בתוספות דהוא מוקי לפלוגתייהו בשידה המונחת ורבי מטמא משום אוירא ורבי יוסי מטהר משום דאית ליה משום גושא אבל השתא דאמרת דפליגי באהל זרוק לא מיתוקמא פלוגתייהו במונחת דא"כ רבי לא הוה מטמא דאהל מעליא הוא אלא ודאי דבזרוק הוי פלוגתייהו ורבי יוסי דמטהר הוא משום דסבר דאהל זרוק שמיה אהל וא"כ תיקשי מברייתא דקאמר דרבי יוסי אית ליה דאהל זרוק לא שמיה אהל ומשני אלא דכ"ע משום אוירא ורבי יוסי דמטהר כיון דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ורבי דמטמא אית ליה דאע"ג דלא שכיחא גזרו ביה רבנן ועיין במ"ש התוס' בפ"ג דחגיגה עלה כ"ה ד"ה אהל. ונראה דלהאי אוקימתא פלוגתייהו דרבי ורבי יוסי הוי בשידה המונחת דלא הוי אהל זרוק וא"כ משום גושא ליכא ואף דאיכא משום אוירא ס"ל דכיון דהוי מלתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן כיון דליכא טומאה כי אם מאוירא אבל אם לא היתה מונחת אז היה מטמא רבי יוסי מטעם גושא דאית ליה אהל זרוק לא שמיה אהל ואף דהוי מילתא דלא שכיחא מ"מ לגבי טומאת גושא אין לחלוק בין שכיח ללא שכיח דאי אמרת דלרבי יוסי דאית ליה מילתא דלא שכיח לא גזרו הוי אפילו באהל זרוק דאיכא משום גושא א"כ אמאי לא קאמר דכ"ע משום גושא ורבי יוסי מטהר אף דהוי אהל זרוק משום דהוי מילתא דלא שכיחא. ומיהו אפשר לדחות ולומר

דלעולם דפלוגתייהו הוא אף באהל זרוק והא דקאמר דכ"ע משום אוירא להודיעך כחו דרבי יוסי דאף דאיכא טומאת גושא ואוירא כיון דהוי מילתא דלא שכיחא לא גזרו ודברי התוס' קצת נוטים לזה ובגמרא הביאו סייעתא לתירוץ זה הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל טהור בקרון ובספינה ובאיסקרייא טמא והאי ברייתא רבי יוסי היא ובשידה ודכוותיה מטהר משום דהוי מילתא דלא שכיחא ובקרון ודכוותיה מטמא משום דהוי מילתא דשכיחא ולפי הפי' הראשון שכתבנו שידה וקרון מיירי במונחת דליכא משום גושא כי אם משום אוירא. ולפי פירוש השני מיירי אף במהלכת. ואפשר עוד לומר דלעולם דפלוגתייהו הוי אפילו באינה מונחת והא דקאמר דכ"ע משום אוירא ולא קאמר דכ"ע משום גושא הוא משום דבגמרא בעי למדחי דממחלוקת זה דרבי ורבי יוסי ליכא למיפשט אי משום גושא או משום אוירא ואידך דחיי' דשמא הוציא ראשו ורובו הוא דכ"ע משום גושא מש"ה נקט בהך דכ"ע משום אוירא לומר דעדיין לא נפשטה בעיין ודרך זה ישר בעיני. עוד דחו בגמרא ואבע"א הכא שמא הוציא ראשו ורובו לשם פליגי ופירש"י דכ"ע משום גושא ולכ"ע אהל זרוק שמיה אהל ורבי דמטמא הוא משום דגזר שמא יוציא ראשו ורובו חוץ משידה תיבה ומגדל ורבי יוסי לא גזר והתניא רבי יוסי אומר הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל טהור עד שיוציא לשם או ראשו או רובו וא"ת ורבי יוסי היכי מצי סבר דאהל זרוק שמיה אהל והא ברייתא דתיבה שהיא מלאה כלים מוכח מינה דאית ליה דאהל זרוק לא שמיה אהל תירץ רש"י דההיא לאו משום דסבר דאהל זרוק לאו שמיה אהל אלא כיון דזורקה קא מפיק לה מתורת אהל ומשוי לה תורת כלי ולעולם דסבר דאהל זרוק שמיה אהל ומאי דקתני בסיפא ואם היתה מונחת טהורה היינו אע"ג דאורחיה דמטלטל לה ע"כ והא דלא קאמר דפלוגתייהו הוא בשידה תיבה ומגדל אי הוי אהל זרוק או לאו דרבי אית ליה דהוי אהל זרוק ורבי יוסי אית ליה דלא הוי אהל זרוק הוא משום דבעי למימר דלא פליגי אפילו באהל זרוק אי הוי אהל. ולפ"ז בעיין לא איפשיטא ואפשר דכ"ע אית להו משום גושא או משום אוירא וגם באהל זרוק אי שמיה אהל ליכא שום הוכחה מברייתא זו דאפשר דכולהו אית להו דלא שמיה אהל או דאית להו דשמיה אהל וא"ת כפי אוקימתא זו דכולהו אית להו משום גושא ואית להו דאהל זרוק שמיה אהל ברייתא דקתני הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל טהור בקרון כו' טמא כמאן אתיא אי כרבי הא רבי מטמא אפילו בשידה משום גזירה ואי רבי יוסי אפילו בקרון ליטהר דהא לא גזר. וי"ל דלעולם ר"י וכי לא גזר היינו בשידה דאין נקל כל כך להוציא ראשו אבל בקרון מודה דטמא משום גזירה דשמא יוציא כי נקל להוציא ראשו ורובו מספינה וקרון לחוץ וכן כתבו התוס'. והתוס' כתבו עוד פירוש אחר בסוגיא

במאי דדחי מעיקרא דכ"ע משום גושא מר סבר אהל זרוק שמיה אהל משום דרגלי האדם או הבהמה הנושאים השידה נוגעות בארץ ומשום הכי מטהר רבי יוסי ומייתי סייעתא לזה מדתניא תיבה שהיא מלאה כו' דאם היתה מונחת על גבי בהמה או אדם דחשיב אהל. ולפ"ז צריך לגרוס ואי בעית אימא דכ"ע משום אוירא וטעמא דרבי יוסי דמטהר הוא משום דהוי מילתא דלא שכיחא ורבי אית ליה דאף במילתא דלא שכיחא גזרו ומייתי סייעתא לתירוץ זה מדאמרינן דנכנס לארץ העכו"ם בשידה טהור בקרון טמא וע"כ ברייתא זו רבי יוסי היא אלמא אף לרבי יוסי דמטהר בשידה מטמא בקרון וע"כ טעמא הוא משום אוירא ואבע"א משום גושא ורבי יוסי לא גזר שמא יוציא אבל בקרון ובספינה מטמא רבי יוסי משום דהתם נקל להוציא ראשו ורובו. ודע דלכל הפירושים בעיין לא איפשיטא דממתניתין כבר דחו דקאי אשארא ומפלוגתא דרבי ור' יוסי בר' יהודה ליכא הוכחה כלל דאפשר דכולהו סברי משום אוירא או כולהו משום גושא וכיון דלא איפשיטא בעיין פשיטא דאזלינן לקולא דהא ספיקא בדרבנן היא וכן נראה מדברי רבינו שאין טומאה באוירא אלא במאהיל עליה והיא טומאה הנזכר בפ"ק דשבת:

ודע שראיתי לרבינו בסוף פ"ב מהלכות אלו דארצות העכו"ם אינם מטמאים כי אם במגע ובמשא ובריש פ"ג הביא המשנה השנויה בפ"ב דאהלות דמני בכלל המטמאין במגע ובמשא ואינם מטמאין באהל ארץ העכו"ם ובית הפרס. והנה תירוץ ראשון של תוס' דמתניתין איירי בעפר הבא מארץ העכו"ם לא יצדק לרבינו משום דהיה לו לפרש ולומר דבעפר הבא מארץ העכו"ם איירי גם תירוץ ב' דמתני' רשב"י גם זה ליתא דא"כ כפי תירוץ זה סוגיא דשבת היא דלא כהלכתא לסברתו שפסק כרשב"י ובפי"א פסק כסוגיא דפ"ק דשבת גם תירוץ ג' דמתני' קודם גזירה גם זה ליתא דא"כ לא היה לו להביא משנה זו והתירוץ הרביעי ניתן ליאמר לסברת רבינו דהתם מיירי בסתם טומאת אהל דהיינו משיאהיל ידו על הטומאה נטמא ומש"ה כתב דארץ העכו"ם אינה בכלל זה ובפי"א ביאר דאף שאין בה סתם טומאת אהל מ"מ אם נכנס בה ראשו ורובו נטמא משום אהל ומ"מ הנכון אצלי בדעת רבינו דס"ל דמאי דקאמר מתני' דאינם מטמאין באהל הוא ע"פ מה שפסק בפי"א שאין בטומאתו טומאת שבעה כי אם טבילה והערב שמש. וזהו שסיים בפ"ג בסוף דבריו וארץ העכו"ם ובית הפרס הכל שבעה ודומה לזה כתב רבינו בפרק ח"י ממסכת אהלות מ"ו עלה דההיא דתנינן בים ובשונית טהור ואע"ג דאיכא משום אוירא כתב שם ויהיה ענין אומרו טהור שלא תחייבהו דיני טומאת מת ר"ל הזאה שלישי ושביעי ואין שורפין תרומה וקדשים שנכנסו לשם לפי שזהו דין אוירא ר"ל שהגזירה היא הגושא לשרוף ואוירא לתלות ואינו צריך כי אם טבילה והערב שמש וזהו

האמת אצלי עכ"ד. ומה שלא נרגש רבינו בפרק ב' הוא משום דהתם מילתא דפשיטא היא דכוונת אומרו דאינם מטמאים באהל הוא כסתם טומאת אהל דבעי' הזאה שלישי ושביעי דומיא דמגע ומשא אבל בפרק ח"י דקתני טהור הוקשה לרבינו דהיכי קתני טהור כיון דסוף סוף איכא טומאה ואפ"ה כתב דכוונת טהור הוא מטומאה חמורה ומה שלא צדדו התוס' תירוץ זה הוא משום דאזלי לשיטתם דאויר ארץ העכו"ם בעי הזאה שלישי ושביעי וכמו שנראה מדבריהם בפרק כה"ג וכדכתיבנא לעיל ולפי דבריהם מתני' דקתני בים ובשונית טהור מיירי קודם גזירה וליכא למימר דמאי דקתני טהור הוא לפי שאין שורפין עלה תרומה וקדשים דמלבד שהדבר מצד עצמו הוא דחוק תיקשי דא"כ אמאי לא תירצו דמתניתין דפ"ב דקתני דאינם מטמאים באהל הוא לפי שאין שורפין תרומה וקדשים וסבור הייתי להעמיס תירוץ זה שכתבנו לדעת רבינו במ"ש התוספות בפ"ק דשבת דמתני' דאהלות רשב"י היא ולכאורה קשה לומר דרשב"י יחלוק ארבנן דשמונים שנה ואתקנת אושא אלא כוונתם היא לומר דלעולם אף רשב"י מודה בגזירת ארץ העכו"ם בכל תנאיו אלא דלדידיה כשגזרו על אוירה לא גזרו כ"א דניבעי טבילה והערב שמש ולא שיהא צריך הזאה שלישי ושביעי ומש"ה תני במתני' דאינו מטמא באהל כלומר שאין לו טומאת אהל שיהא צריך הזאה שלישי ושביעי אבל לעולם דאף רשב"י מודה בתקנת ארץ העכו"ם דגזרו על אוירא אך מדברי התוספות בפ"ק דגיטין עלה ח' לא משמע הכי יע"ש. ודע שלתירוץ ראשון של תוס' שהסכים בו הר"ש דמתניתין איירי בגוש הבא מארץ העכו"ם קשה דסוף סוף אמאי לא מני ארץ העכו"ם עצמו בהדי הנך דמטמאים באהל ועיין בתיו"ט פכ"ב דאהלות מ"ג:

ודע שהתוס' בפ"ק דגיטין עלה ח' כתבו עוד תירוץ אחר דמתני' דאהלות איירי כגון שיש דף או גשר שראשו אחד בארץ וראשו השני בחוצה לארץ ומונחים כלים תחת ראשו שבארץ דאין מביא טומאה עליהם וטהורים ע"כ. ודבריהם צ"ע דמדברי הר"ש בסוף אהלות נראה דמקומות הסמוכים לארץ ישראל לא גזרו עליהם משום ארץ העכו"ם ועיין במ"ש רבינו בפירקין דין ו' ובמה שהשיג הראב"ד שם:

ודע שבכ"מ שהוזכר טומאת ארץ העכו"ם לא הוזכר כי אם מגע ומשא ואויר אבל אהל לא הוזכר וי"ל למה שינו את שמו ואמרו אויר במקום אהל בטומאה זו של ארץ העכו"ם ונראה דהטעם הוא לפי שכל טומאת אהל שבעולם כיון שהאהיל ידו או אחד מאיבריו על הטומאה נטמא אבל בארץ העכו"ם לא נטמא אלא א"כ הכניס ראשו ורובו לאויר ארץ העכו"ם וכמ"ש רבינו וא"כ לא מיקריא טומאת אהל אלא טומאת אויר דגזרו חכמים שאם נכנס לאויר ארץ העכו"ם דנטמא ומיהו לא גזרו כי אם באויר גושה אבל אם היה

דבר מפסיק בינו לבין הגוש והוא שיהיה דבר שחוצץ בפני הטומאה ונכנס שם ראשו ורובו לא נטמא אף שיש שם אויר משום דאויר שאינו של גוש היא בעיא דלא איפשיטא בנזיר פרק כה"ג ואזלינן לקולא במילתא דרבנן וכמ"ש לעיל אבל באויר גושה גזרו ואינו נקרא טומאת אהל כי אם טומאת אויר וכ"כ רש"י פ"ק דגיטין עלה ח' דגזרו על גושה מגע ומשא ולא אהל כגון אם האהיל עליו כדאמרינן פ"ב דאהלות ועל אוירה שיהא הנכנס לאוירה טמא ואפילו לא נגע ולא הסיט את גושה עכ"ד ובכלל דבריו תירץ הקושיא שהקשו התוספות מההיא דאהלות דלעולם ליכא טומאת אהל בארץ העכו"ם וכפשטא דמתניתין דאהלות ולא גזרו כי אם באוירה דהיינו הנכנס בה וכבר הוזכר תירוץ זה בתוספות בפ"ק דשבת ובפ"ז דנזיר אך לא ידעתי למה לא הזכירו דברי רש"י ובפ"א דגיטין הקשו קושיא זו ולא הזכירו דברי רש"י כלל. ומ"ש רש"י בפ"ג דעירובין עלה ל' דארץ העכו"ם מטמאה באהל לאו דוקא אלא הכוונה היא על אוירה. ובאהל זרוק אי הוי אהל או לא פסק רבינו דלא הוי אהל שכתב הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל הפורחין באויר טמא שאהל זרוק אינו קרוי אהל ע"כ ודין זה הוא מחלוקת רבי ורבי יוסי ופסק כרבי מחבירו ואע"ג דבפ"ז דנזיר עלה נ"ח אמרינן בשנויא בתרא דטעמא דרבי הוא דלמא יוציא ראשו ורובו אבל לכ"ע אהל זרוק שמיה אהל. בפרק חומר בקדש עלה כ"ח ובפ' בכל מערבין עלה ל' אמרינן בפשיטות דטעמא דרבי הוא משום דאהל זרוק לא הוי אהל ופסק כרבי מחבירו וכמו שכתב מרן. ודע שראיתי להרב בעל לח"מ בפ"ז מהלכות נזירות דברים תמוהים שהביא דברי רבינו הללו והקשה דכיון דגזרו על אוירה למה כתב הנכנס לארץ העכו"ם כו' הא בלאו ה"ט דאהל זרוק כיון דגזרו על אוירה טמא כדאמרינן בגמרא דרבי מטמא גבי נכנס לשידה תיבה ומגדל משום האויר הנכנס דרך פתחים אע"ג דאהל זרוק שמיה אהל והאריך הרבה בקושיא זו ע"ש. ואחרי בקשת המחילה הראויה לא עיין היטב בשמועה זו ועתה אפרש דתרי מיני אויר הם הם האחד הוא שמאהיל על הגוש בלא שום הפסק והוא האויר המוזכר בפ"ק דשבת ובפ"ק דגיטין דגזרו על אוירה. ויש עוד אויר אחר והוא אף שיש הפסק בינו לבין הגוש ועל אויר זה הוא שנסתפקו בפ"ז דנזיר אי ארץ העכו"ם משום אוירה גזרו וכמ"ש שם התוס' ורש"י. ומה שפסק רבינו דגזרו על אוירה הוא על האויר המוזכר בפ"ק דשבת דהיינו המאהיל על הגוש אבל בשאינו מאהיל על הגוש ס"ל לרבינו דלא גזרו ואף שבגמרא נסתפקו בזה מ"מ כיון דלא איפשיטא פסק לקולא כיון דלא הוי כי אם מדרבנן וכמו שכתבתי לעיל ומש"ה כתב דהנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל טמא משום דאהל זרוק לא הוי אהל דאי הוי חשיב אהל היה טהור כיון שלא האהיל על הגוש דאע"ג דגזרו

על אוירה היינו דוקא באויר גושה ובסוריא דלא גזרו אפי' באויר גושה יכול ליכנס שם בשידה תיבה ומגדל אף דהוי אהל זרוק ולא חשיב אהל וכדאיתא בפ"ק דגיטין ומאי דאמרינן בנזיר דכ"ע משום גושה ורבי דמטמא הוא משום דסבר אהל זרוק לא שמיה אהל הכוונה היא משום אויר גושה וכל זה הוא ברור כשמש למי שיעיין היטב בדברי התוס' ורש"י ולפי זה שידה תיבה ומגדל שכתב רבינו מיירי אף בפתוחה מן הצד ודלא כמ"ש הרב לח"מ דמיירי בסתום לגמרי וכ"נ מן הגמרא דמיירי בפתוחה דלחד אוקימתא טעמא דרבי הוא דלמא יוציא ראשו ורובו ובסתמא ליכא למגזר וזה פשוט:

ודע שראיתי לרבינו בפרק ה' מהלכות נזירות דין ח"י שכתב נזיר כו' או שנכנס לאהל המת בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע גג התיבה כו' וכיוצא לזה כתב בפ"ג מהלכות אבל דין ו' והיא אוקימתא דרב פפא בפרק ג' מינים עלה מ"ג ולפי מה שפסק דשידה תיבה ומגדל לא חשיב אהל משום דהוי אהל זרוק קשה דא"כ אף שלא יפרע גג התיבה כבר נטמא משום דלא חשיב הפסק מה שנכנס בשידה תיבה ומגדל ונראה דעד כאן לא אמרינן דאהל זרוק לא חשיב הפסק אלא דוקא במאהיל על המת דאז לא חשיב הפסק כיון דהוי אהל זרוק אבל בנכנס לאהל המת דאינו מאהיל על המת אלא דגזירת הכתוב היא דחשיב כל אויר הבית כאילו הוא מלא טומאה ומשום הכי נטמא בהפסק כל דהו שאינו נכנס בו האויר מהני ואפשר דכל הני דתנן במסכת אהלות דאינם חוצצים היינו דוקא למי שמאהיל על המת אבל להפסיק בינו לבין האויר אפשר דמהני משום דאנן לא בעינן אלא שלא יכנס בו אויר אותו הבית:

עוד נראה לומר דהא דאמרינן דאהל זרוק לא שמיה אהל היינו דוקא כשהם באויר אבל במונחים חשיב הפסק וזהו שכתב הפורחים באויר כלומר שאינם נוגעין בארץ וההיא דנזירות ודאבל מיירי במונחים בקרקע וגררו השידה והכניסוהו לבית המת והא דכתבו התוס' בפ"ג דעירובין עלה ל' דרבי יוסי בר יהודה דסבר דאהל זרוק הוי אהל הוא דוקא כשמונח אבל בשעת זריקה אפילו רבי יוסי מטמא דבאותה שעה לא חשיב אהל כלל וא"כ משמע דלרבי דקי"ל כוותיה אפי' במונח לא חשיב אהל האי מונח דהתם לא הוי מונח ע"ג קרקע אלא במונחת ע"ג בהמה או אדם הנושאין אותה טהור דאהל זרוק כה"ג דרגל הנושאים נוגעים בארץ שמיה אהל לחוץ בפני הטומאה אבל בשעת זריקה אפילו רבי יוסי מודה דלא חשיב אהל וכ"כ התוס' בפכה"ג עלה כ"ה ורבי דמטמא ס"ל דאף דרגל הנושאים נוגעים בארץ לא חשיב אהל כיון שהשידה היא מהלכת באויר אבל כשמהלכת על הקרקע אף רבי מודה דחשיב אהל. עיין בתוספתא פי"ג דנגעים הביאה הר"ש שם מי"ב דתניא רבי אומר השידה והתיבה והמגדל שבבית המנוגע אע"פ שהן

מכוסין כלים שבתוכן טמאים ופירש שם הר"ש דרבי אזיל לשיטתיה דאהל זרוק לא שמיה אהל ופשטא דתוספתא במונחין מיירי גם לפי החילוק הראשון שכתבנו קשה מתוספתא הלזו. הן אמת שלא ראיתי לרבינו הלכות נגעים שהביא תוספתא זו ואולי דחאה משום ההיא דרב פפא דפרק ג' מינים והדבר צריך תלמוד וצ"ע. ודע דהא דתנן ברפ"ח ממסכת אהלות דשידה תיבה ומגדל מביאין וחוצצין אינו ענין לזה כלל דהתם לא מיירי במהלכת אלא במונחת על גבי הטומאה ובזה אליבא דכ"ע חשיב אהל להביא ולהפסיק ומחלוקת רבי ורבי יוסי מיירי במהלכת ולפ"ז היה אפשר לומר דההיא דנזירות ודאבל מיירי במונחת ולא במהלכת וכגון שהיתה השידה והתיבה והמגדל בפתח הבית והיה פתח התיבה מבחוץ ונכנס שם שלא ניטמא כי אם כשפרע המעזיבה דדרך הפתח לא נכנסה הטומאה לפי שלא היתה התיבה פתוחה לצד הבית כי אם חוץ לבית. ולפ"ז אפשר דכל שמהלכת אף שהיא על הקרקע חשיב אהל זרוק. אך מדברי רבינו שכתב הפורחין באויר נראה דבמהלכת על הקרקע חשיב אהל ודוקא במהלכין באויר לא חשיב אהל. ולפ"ז מ"ש התוס' בפכה"ג עלה נ"ה ד"ה לימא דבמונחת אינו מטמא רבי דאהל מעליא הוא האי מונחת לאו דאינה מהלכת אלא כל שאינה מהלכת באויר קרי לה מונחת. והא דאמרי' בפ"ג דחגיגה עלה כ"ה דלא היו מביאין מן הגליל יין ושמן לנסכים משום דרצועה של כותים מפסקת ואף בשידה לא היו מביאין משום דמתניתין רבי היא דסבר אהל זרוק לא שמיה אהל. ולפי מה שכתבנו הרי היו יכולין להביא בשידה תיבה המהלכין על גבי קרקע הא לא קשיא משום דהך שידה מיירי בגדולים הבאים במדה דאי לא פשיטא דאינם חוצצין אף דלא הוי אהל זרוק וכדתנן בפ"ח דאהלות וכן פירש"י בפרק ג' דעירובין וכיון שכן לאו אורחייהו לגוררן ע"ג קרקע אלא להוליכן באויר ע"י אדם או בהמה הנושאים אותם וזה לא מהני משום דהוי אהל זרוק ולא חשיב אהל. והא דכתבו התוס' בפרק המוכר פירות עלה ק"א ד"ה ותו דהא דאמרינן חצר הקבר העומד בתוכה טהור דמיירי דאזיל בשידה תיבה ומגדל דאי לא לר"ש היכי אזיל כיון שיש ד' מערות לד' רוחות וכן פירש שם רשב"ם י"ל כמ"ש לעיל דמיירי במונחת אי נמי דמיירי דנכנס באמה שבין כותל לכותל ואע"ג דקיי"ל דמת תופס ד' אמות מ"מ כיון דאינו אלא משום הרחקה בעלמא מצי אזיל בשידה תיבה ומגדל אף דלא הוי חציצה בעלמא וכן כתבו התוס' בפרק בכל מערבין עלה ל"א ד"ה היכי:

ודע שהתוס' בפ"ב דסוכה עלה כ"א הקשו עלה ההיא דתנן חצרות היו בנויות בירושלים וכו' ומביאין שוורים ועל גביהן דלתות דלמ"ד אהל זרוק לא הוי אהל לא היו מועילים כלל הדלתות עם השוורים כיון דהוי אהל זרוק ותירצו דמאן דאית ליה דאהל זרוק לא

הוי אהל סבר לה כר"י דלא היו מביאין דלתות אלא שוורים ואע"פ שגם הם הוו אהל זרוק מ"מ בדידהו גלי רחמנא דחשיבי אהל וכן כתבו בפרק בתרא דזבחים עלה קי"ג ובפרק בכל מערבין עלה ל"א ותירוץ זה אינו עולה לרבינו שהרי בפ"ב מהלכות פרה אדומה דין ז' פסק כסתם מתניתין דפ"ג דפרה דהיו מביאין שוורים ועל גביהן דלתות והוא פסק כרבי דאהל זרוק לא הוי אהל. גם מ"ש התוס' בפרק בכל מערבין בשם רשב"א דדלתות על גבי שוורים לכ"ע הוי אהל לא יצדק תירוץ זה לדעת רבינו וכמ"ש הרב בעל תיו"ט בפ"ג דפרה מ"ב. והנראה אצלי לומר לדעת רבינו הוא דשאני פרה דמעלה הוא דעשו בה דהא קי"ל כר"י דכל א"י בדוקה היא וכדאיתא בפרק פרת חטאת עלה קי"ג אלא דמשום דכשרה בטבולי יום חששו שמא יבאו לזלזל בה ומפני זה עשו בה הרחקות יתירות וכמ"ש רבינו ברפ"ב מהלכות פרה ואין ספק דאם לא עשו בה כל הרחקות הללו דכשרה דהא קי"ל דאם שחטה חוץ ממקום הבדוק לה דכשרה וכר"י וכיון דאינו אלא משום הרחקה בעלמא בהיכר כל דהו סגי דהיינו באהל זרוק דומה למ"ש לעיל בשם התוס' דבהא דקי"ל דמת תופס ד' אמות מהני אהל זרוק כיון שאינו אלא משום הרחקה בעלמא. ודע דלשני התירוצים שתירצו בתוס' קשה מתניתין דפרק חומר בקדש דאמאי לא היו מביאין יין ושמן על גבי שוורים או ע"ג דלתות לסברת רשב"א וכבר הקשה קושיא זו הרב תיו"ט ותירץ דלא רצו להתיר בכה"ג דלמא יוציאו השמן והיין לחוץ אבל בשידה תיבה ומגדל ליכא למיחש לשמא יוציא ואי לאו טעמא דאהל זרוק לא הוי אהל היו יכולים להביא נסכים מן הגליל והא דלא חששו גבי פרה לשמא יוציא התם מעלה בעלמא הוא דעבוד וכמו שכתב הרב עץ החיים יע"ש:

ודע שראיתי למרן שכתב על מ"ש רבינו עפר ארץ העכו"ם ועפר בית הפרס מטמאין במגע ובמשא פרק ב' דאהלות ע"כ. ונראה דכוונתו היא עלה דמתני' דתנן אלו מטמאין כו' עצם כשעורה ובית הפרס וס"ל דמתני' מיירי בגוש הבא מארץ העכו"ם וכמ"ש הר"ש ואין צורך לזה דלרבינו מתני' מיירי בארץ העכו"ם ממש ואפילו הכי תני דאינו מטמא באהל כיון דאינו טמא טומאת שבעה ולא בעי הזאה וכמ"ש רבינו בפרק בתרא דאהלות מ"ו ועיקר הדין דעפר ארץ העכו"ם דמטמא נלמד מההיא דתנן בפי"ז דאהלות מ"ה עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ שבא בירק כו' ומההיא דתנן בריש פ"ה דמסכת טהרות גוש מארץ טהורה וגוש מארץ העכו"ם וכל הני מיירי בגוש הבא מחוצה לארץ לא"י ומה שאינו מטמא משום אויר הוא מילתא דפשיטא דלא גזרו כי אם באויר ארץ העכו"ם דוקא:

תנן בפרק בתרא דאהלות המהלך בארץ העכו"ם בהרים וסלעים טמא בים ובשונית

טהור ע"כ. והנה טעמא דבהרים ובסלעים טמא אע"פ שלא יקברו שם מת כתב רבינו בפי' המשנה שהוא להשתפך שם עפר ארץ העכו"ם ומה שבים ובשונית טהור היה נ"ל לומר דטהור מכל וכל ואפילו טומאת אויר ליכא וטעמא כיון דליכא משום גושה אף משום אוירא ליכא דטומאת אויר הנזכר בפ"ק דשבת הוא דוקא אויר הגוש אבל אויר בלא גוש היא בעיא דלא איפשיטא בנזיר ואף למאן דאית ליה דגזרו על אוירה אפי' במקום דליכא גוש היינו דוקא בדאיכא גוש באותו מקום אלא דאיכא חציצה בינו לבין הגוש אבל במקום דליכא גוש אז אליבא דכ"ע לא גזרו על אוירה ומש"ה תני מתני' דבים ובשונית דליכא משום גוש לא גזרו אפילו על אוירה ומש"ה תני טהור לומר דאין בו שום צד טומאה כלל והא דתנן בנזיר פכה"ג דהנכנס בקרון או בספינה טמא היינו בנהרות דבנהרות איכא למיחש דילמא קברו שם ומש"ה הנכנס שם בספינה טמא משום אויר הגוש או למ"ד דחשיב אהל משום אויר דס"ל דגזרו אף על אויר בלא גוש או משום טעמא דדילמא יוציא ראשו אבל בים דליכא למיחש דדילמא קברו שם טהור מכל וכל ואפילו טומאת אויר ליכא אלא שראיתי לרבינו בפי' המשנה שכתב דאומרו טהור הוא מטומאת גושה אבל טומאת אויר איכא וכן פסק בחיבורו בפרקין דין ה' והדבר תמוה אצלי כפי מה שכתבנו לעיל דלא גזרו כי אם על אויר גושה ומכאן יש סיוע למה שכתבנו לעיל בשם הרב בל"מ דנראה דס"ל דגזרו על אוירה אפי' היכא דליכא גוש. ומ"ש רבינו דנכנס בשידה טמא משום דהוא אהל זרוק מירי בשידה הסתומה מכל צדדיה אבל בפתוחה מלמעלה בלאו טעמא דאהל זרוק טמא משום אויר ולפ"ז ס"ל לרבינו דבימים אף דליכא משום גושה טמא משום אויר והדבר צריך תלמוד וכעת צ"ע:

ודע שמ"ש לחלק בין נהרות לים כן חילק הר"ש עלה דמתניתין אך אני תמיה במאי דתנן בתוספתא הביאה הר"ש בפ"ב מ"ז אר"ש יכול אני להאכיל את הכהנים טהרות בבורסקי שבציידן ושבעדירות שבלבלן מפני שסמוכים לים או לנהר ע"כ ובמקום אחר נאריך בזה:

הלכה ד

המביא תנורים וספלין וכו'. תוספתא פ"ג דכלים ופי"ז מאהלות הביאה הר"ש פ"ב דאהלות מ"ג ודע דאף דקי"ל דאין כלי אדמה טמאים היינו עד שלא הוסקו אז נקראים כלי אדמה אבל משהוסקו כלי חרס מיקרו וכמ"ש רבינו סוף פ"א דהלכות כלים. ונראה דהא דאמרינן דמשהוסקו טמאין משום כלי חרס היינו דוקא שהוסקו בארץ העכו"ם שנטמאו שם בארץ העכו"ם אבל אם הוסקו בא"י כיון דאזדא לה טומאת ארץ העכו"ם בהיסק הרי נטהרו לגמרי ומהיכן תבא להם הטומאה וליכא למימר דעד שלא הוסקו אית

בהו תרי טומאות האחת משום כלי חרס שנטמא והב' משום עפר ארץ העכו"ם ולפי זה אף שהוסקו בא"י ואזדא מינייהו טומאת ארץ העכו"ם אכתי פש גבייהו טומאת כלים הא ליתא דעד שלא הוסקו אינם מקבלים טומאת כלים וזה פשוט. ובתוספתא מסיים נמצאת אומר בשעה שהם טמאים משום ארץ העכו"ם טהורים משום כלי חרס הרי לך בביאור כמ"ש וא"כ מאחר שלא היה בהם טומאת כלים כי אם טומאת עצמה והטומאה אזדא לה בהיסק מעתה טהורים הם לגמרי:

גרסינן תו התם בתוספתא הביא עפר ממקום הטומאה וגבלו במקום הטהרה או ממקום טהרה וגבלו במקום הטומאה טמא גבלו על גבי הסלע אפי' במקום טהרה טמא הלובן לבנים מבית הפרס במקום הטומאה טמא במקום הטהרה טהור ר"ש אומר אפי' לבנה מבית הפרס במקום הטומאה טהור שלא אמרו טמא אלא גוש בלבד כברייתו ע"כ. והנה החלוקה הראשונה דהיינו היכא דהביא עפר ממקום הטומאה וגבלו במקום טהרה דטמא טעמא דמילתא הוא משום דס"ל לברייתא דמביא עפר מחוצה לארץ דמצטרף וכסברת ר"א דתנן בפי"ז מאהלות מ"ה עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ שבא בירק מצטרפין. שוב ראיתי דאינו ענין להההיא דר"א והכא טעמא אחרינא הוא משום דלא גזרו טומאה על העפר אף שיש בו הרבה כי אם על הגוש וס"ל לברייתא דכל שגבלו ונעשה גוש טמא אף שלא היה גוש מתחילת ברייתו והיינו ההיא דגרסינן בפי"ג מאהלות מ"ו דלבנה מבית הפרס לר"מ אינו ממעט וחכ"א הלבנה ממעטת מפני שעפרה טהור וע"ש ומיהו בלובן לבנים מבית הפרס חלקו בתוספתא שאם עשה הלבנה במקום הטומאה טמא כגוש שהוא מתחילת ברייתו אבל אם גבלו במקום טהרה טהור ומצינו כעין זה שחלקו בתוספתא פי"ז מאהלות עלה דההיא דנחלקו ר"א וחכמים בעפר הבא מבית הפרס ועפר ח"ל דלר"א מצטרפין כחותם המרצופין וחכ"א עד שיהיה במקום אחד כחותם המרצופין ואמר רבי יהודה לא נחלקו ר"א וחכמים על עפר שהוא בא מבית הפרס הבא בירק שהוא טהור עד שיהא במקום אחד כחותם המרצופין על מה נחלקו על עפר הבא מארץ העכו"ם בירק כו' וכבר הביאה הר"ש תוספתא הלזו בסוף פי"ז מאהלות ורבינו ג"כ בפי' המשנה רמזה. נמצינו למדים דלת"ק בעפר ארץ העכו"ם בין שגבל במקום טהרה או במקום טומאה טמא ובעפר בית הפרס אם גבל במקום טומאה טמא במקום טהרה טהור ור"ש נחלק על ת"ק ואמר דאפילו לבנה מבית הפרס במקום הטומאה טמא שלא אמרו טמא אלא גוש כברייתן שמדובק מעצמו ולא שגבל הוא ודבק דלא מצטרף וכמו שפירש הר"ש בפ"ב דאהלות. ולפ"ז מחלוקת ר"מ וחכמים דסוף פי"ג מאהלות הוא דוקא בשעשה הלבנה במקום טומאה וסבר ר"מ כת"ק דר"ש דאם גבלו

במקום הטומאה טמא אבל אם הביא עפר ועשה לבנה במקום טהרה אליבא דכ"ע ממעט לפי שהוא טהור ולא נחלק אדם בזה וחכמים דפליגי אדר"מ וסברי דממעט נסתפק הר"ש אי ס"ל כת"ק דר"ש ואפ"ה אית להו דממעט משום דאם החזירה לעפרה הוי טהור מש"ה ממעטת או דילמא טעמייהו דחכמים הוא משום דס"ל כר"ש דאפילו לובן לבנים בבית הפרס טהור ומאי דקאמרי מפני שעפרה טהור ה"ק מפני שעפרה של בית הפרס טהור אפילו גבלו אח"כ הלכך האי לבנה נמי טהורה ומדברי רבינו בסוף פט"ו מהלכות אלו נראה דאית ליה דחכמים דר"מ אית להו כר"ש יע"ש:

ודע דלפי הנראה לא נחלק ר"ש אלא דוקא בעפר בית הפרס אבל בעפר ארץ העכו"ם אף ר"ש מודה דמצטרף מדלא נחלק את"ק כי אם בבית הפרס וכבר כתבתי דיש להחמיר בארץ העכו"ם יותר מבית הפרס ות"ק נמי אית ליה הכי שהרי אם גבלו במקום טהרה עפר ארץ העכו"ם טמא ועפר בית הפרס טהור. ולפי זה ניחא שלא נחלקו ר"מ וחכמים כי אם בלבנה מבית הפרס אבל בלבנה מארץ העכו"ם אליבא דכ"ע אינה ממעטת אלא דלפי מה שצדד הר"ש דאפשר דטעמיה דרבנן הוא משום דאם החזירה לעפרה טהור א"כ אף בלבנת ארץ העכו"ם מטהרים חכמים. וראיתי להר"ש שכתב בפ"ב דאהלות מ"ג ובתוספתא דכלים פליגי תנאי דרבנן סברי דאפי' הביא עפר וגבל טמא ור"ש סבר דלא אמרן אלא גוש כברייתו ומהמשך דבריו נראה דמיירי בעפר ארץ העכו"ם מדקאמר הביא עפר וגבל ואי בבית הפרס כל שגבלו במקום טהרה אף רבנן מודו דטהור אלא ודאי דמיירי בעפר ארץ העכו"ם. ולפ"ז יש לתמוה דמנא ליה דר"ש חולק בארץ העכו"ם. והנה רבינו לא הזכיר בפירוש חלוקות אלו אם גבל עפר בית הפרס או ארץ העכו"ם מה יהיה דינו. ונראה שסמך על מה שפסק בספט"ו מהלכות אלו דאם עשה לבנה מעפר בית הפרס הרי זו טהורה וממעטת שלא אמרו אלא גוש כברייתו ופסק כר"ש משום דחכמים קיימי בשיטתו ובפ"י דין ז' כתב ג"כ כלשון הזה ולא גזרו טומאה אלא על גוש כברייתו. ונראה דס"ל כסברת הר"ש דאית ליה דגם בארץ העכו"ם לא גזרו טומאה כי אם על גוש כברייתו ואם גבל עפר טהור שהרי בפי"א דין ג' גבי ארץ העכו"ם כתב שלא גזרו כי אם על גוש כברייתו והוא הלשון עצמו ששנו גבי בית הפרס ולרבינו לא תיקשי דמנא ליה דר"ש חולק גם בארץ העכו"ם וכמו שהקשינו לעיל לר"ש וכמו שאפרש לקמן:

ודע דהא דנחלקו ר"א וחכמים בסוף פי"ז ממסכת אהלות על עפר בית הפרס ועפר ח"ל שבא בירק דלר"מ מצטרפין כחותם המרצופין וחכ"א עד שיהיה במקום אחד כחותם המרצופין לכאורה נראה דמחלוקתם הוא בשצירף וגבל העפר שבא בירק עד שנעשה במקום אחד כחותם המרצופים דר"א מטמא משום דאית ליה דכיון דנעשה כשיעור

במקום אחד מצטרף ומטמא ואף דבית הפרס לא מהני גיבול כי אם במקום טומאה היינו דוקא לעפר אבל לגוש אלא שאין בו כשיעור מצטרף וחכמים אית להו דאינו מצטרף משום דלא אמרו אלא גוש כשיעור כברייתו וכמ"ש ולפי זה ע"כ חכמים לא אתו כת"ק דר"ש דהא ת"ק דר"ש אית ליה דגיבול מהני אפילו לעפר וכ"ש לגוש. ולפ"ז יש לתמוה על מה שצדד הר"ש בספי"ג מאהלות דחכמים דר"מ ס"ל כחכמים דר"ש ולפי דרכו צ"ל דחכמים דפרק י"ג פליגי אחכמים דספי"ז וזה הוא דוחק גדול. ועוד יש לתמוה במ"ש בפ"ב דאהלות מ"ג ובתוספתא דכלים פליגי תנאי כו' ולפמ"ש הוא מחלוקת תנאים במתניתין דספי"ז ואולי דמייתי התוספתא לומר דאפילו בעפר איכא מאן דאמר דמהני גיבול ומצטרף וגם זה דוחק. והנכון אצלי דר"א דקאמר מצטרפין לאו בשגבלם במקום אחד אלא שאם נגע בכולם כאחד טמא דומה לנוגע בשני חצאי זיתים דטמא וכמו שפסק רבינו בספ"ד מהלכות אלו ורבנן אית להו דאינו מצטרף אבל היכא דגבלם כאחד בהא לא מיירי ואפשר דאף לרבנן אם גבלם מטמאין ורבינו שכתב בפירקין דין ג' עפר בית הפרס ועפר ח"ל שבא בירק אם יש במקום אחד כחותם המרצופין מטמא ואם לאו אינו מצטרף שלא גזרו אלא על גוש כברייתו אפשר דאית ליה דטעמייהו דחכמים הוא משום דלא גזרו כי אם על גוש כברייתו אף בארץ העכו"ם וכסברת חכמים דר"מ בבית הפרס דלסברת רבינו חכמים דר"מ אית להו כר"ש דגיבול לא מהני לטמא ואף דאותו גיבול הוא לעפר ס"ל לרבינו דאין חילוק בזה וכמו שגיבול לא מהני לעפר ה"נ לא מהני לגושים דלית בהו כשיעור אבל לסברת הר"ש דאית ליה דחכמים דר"מ אית להו כחכמים דר"ש ע"כ חכמים דר"א לא מיירי בגבל אלא בנוגע בשניהם כאחד ואית להו דאינו מצטרף. והא דאמרינן תו בתוס' ממקום טהרה וגבלו במקום הטומאה טמא למדנו מזה דאף לדידן דלא מהני גיבול אפילו לעפר טמא מ"מ אם הביא גוש כשיעור ממקום טהרה למקום טומאה מטמא כגוש ארץ העכו"ם ולא ידעתי למה השמיט רבינו דין זה. ובמאי דאמרינן תו בתוספתא גבלו על גבי הסלע אפילו במקום טהרה טמא לא הבנתי כוונת התוספתא מאי אתא לאשמועי'. וראיתי להר"ש בפ"ב דאהלות שכתב כבר שנה דאפי' במקום טומאה טמא אלא סלע איצטריך ליה דלא תימא במקום טהרה שיש לחוש דטומאה תחתיו קמ"ל אפי' סלע דמששת ימי בראשית דליכא למיחש אפילו הכי טמא עכ"ד וגם בזה לא נתיישב דעתי שהרי עפר זה אינו מקבל טומאה אלא הטומאה היא מצד עצמה שהעפר הוא טמא וא"כ מה לי שגבלו בסלע או במקום שיש לחוש לטומאה תחתיו. ויש להסתפק במביא גוש מארץ העכו"ם ועשאו עפר מהו מי אמרינן כיון דהיה גוש וחלה עליו טומאה תו לא פקע מינה או דילמא דכיון דנעשה עפר אזדא

לה טומאה. וראיתי להר"ש שכתב בפי"ג דאהלות מ"ו דטעמייהו דרבנן דסברי דלבנת בית הפרס ממעטת היא משום דאם החזירה לעפרה עפרה טהור. ונראה דדוקא התם שהיתה מתחילה עפר ונעשה לבנה בהא ס"ל לרבנן דאם החזירה לעפרה עפרה טהור. אבל בגוש מתחלת ברייתו אף אם החזירו לעפר עפרו טמא דאי לא לרבנן מאי איריא דלבנה ממעטת אפילו גוש נמי ממעט אלא ודאי דבגוש לא מהני מה שמחזירו לעפר:

הלכה ה

המהלך בארץ העכו"ם בהרים ובסלעים כו'. (א"ה עיין בדברי הרב המחבר לעיל דין ג'):
הנכנס לארץ העכו"ם בשידה תיבה ומגדל כו'. (*א"ה עיין בדברי הרב המחבר לעיל דין א'):

הלכה ו

סוריא עפרה טמא כחוצה לארץ וכו'. והנה מה שכתב דבסוריא לא גזרו על אוירה הכי אמרינן בפ"ק דגיטין עלה ח'. ולפי הנראה דאפי' באינה סמוכה נמי לא גזרו על אוירה אלא דכל שאינה סמוכה לא מצי ליכנס בטהרה בשידה תיבה ומגדל אף שלא גזרו על אוירה משום דדבר טמא מפסיק וא"כ כבר נטמא קודם שיכנס לסוריא. ולפ"ז הא דתנן בפרק בתרא דאהלות מ"ז הקונה שדה בסוריא סמוכה לא"י אם יכול ליכנס לה בטהרה טהורה ואם אינו יכול ליכנס לה בטהרה טמאה לא יכולתי להלום כוונת המשנה דאי בגושה אף בסמוכה טמאה וכמו שפסק רבינו ואי באוירה אף באינה סמוכה אין בה טומאת אויר ומה שאינו יכול ליכנס לה בטהרה אינו מצד עצמה וא"כ לא שייך בזה לומר טמאה וטהורה. וראיתי להר"ש שכתב דמאי דאמרינן דטהורה הוא לומר דאפי' גושה טהורה דמתני' איירי בקונה שדה בסוריא וכיון שהיא סמוכה לא"י ואותה שדה היא של ישראל אפי' גושה טהורה וכן פירש רבינו עובדיה ולפי דבריהם אתיא שפיר מתניתין אך קצת קשה לפי דבריהם הא דאמרי' בפ"ק דגיטין עלה ח' והקונה שדה בסוריא כקונה בפרוארי ירושלים ואמרינן למאי הלכתא אמאי לא קאמר לומר דאפילו גושה טהור ואולי דלא רצו לאוקומי דמיירי דוקא בסמוכה דתרתי הצריך הר"ש לטהר גושה סמיכות ושתהיה של ישראל. אך לרבינו שלא הבין פירוש זה במשנה מדלא הביא דין זה לא יכולתי להלום כוונת המשנה וכעת צ"ע. ומ"ש רבינו וכן ארץ העכו"ם כו' היא תוספתא בפרק ח"י מאהלות וההפרש שיש לדעת רבינו בין סוריא הסמוכה לארץ העכו"ם הסמוכה הוא דסוריא הסמוכה יכול ליכנס לה בטהרה אף בלא בדיקה כגון בשידה תיבה ומגדל אבל בארץ העכו"ם אף בסמוכה אינו יכול ליכנס בטהרה כמו שגזרו על אוירה ומ"מ מהני לה הסמיכות לענין דמהני לה בדיקה משא"כ בשאר ארץ העכו"ם

שאינם סמוכות ונראה דכל שנבדקה בטהרה אפי' גושה ואין צריך ליכנס בשידה תיבה ומגדל. וזהו גבי סוריא כתב רבינו שידה תיבה ומגדל ואלו הכא כתב סתם נבדקת וטהורה דנראה דסוריא פשיטא דמהני לה בדיקה ונראה דהוכרח לומר דמאי דאמרינן בתוספתא דארץ העכו"ם אם יכול ליכנס לה בטהרה טהורה דהיינו לענין דלא גזרו עליה אבל מ"מ צריכה בדיקה ממאי דאמרינן בפרק חומר בקודש עלה כ"ה ביהודה אין בגליל לא מפני שרצועה של כותים מפסקת ביניהם ויש לעיין רצועה זו אי היתה סמוכה לא"י בלי הפסק טומאה או לא אם היה הפסק ביניהם מקום טומאה המטמא באהל מאי איריא מפני רצועה של כותים תיפוק ליה מפני דבר הטמא המפסיק ביניהם ואם לא היה הפסק טומאה הא לא גזרו על אוירה בסמוכה אלא ודאי דאף בסמוכה גזרו ומיהו מהני לה הסמיכות לענין דמהני ליה בדיקה. שוב ראיתי דההיא דפרק חומר בקודש אינו ענין לזה כלל דהתם לא היתה הטומאה משום ארץ העכו"ם דדבר זר הוא שתהיה רצועה של ח"ל מפסיק בין הגליל ליהודה אלא התם משום מדור העכו"ם היתה הטומאה וכ"כ הרב בעל כפתור ופרח בפ"י עלה נ"ה וע"ש ומיהו מדברי רש"י נראה שהיתה הטומאה מפני ארץ העכו"ם ודו"ק. ודע דהא דאמרינן דכל שמפסיק דבר טמא דלא מהני הסמיכות גבי סוריא פשיטא דהיינו דוקא דבר טמא המטמא באהל לפי שהיא מצד עצמה לא גזרו על אוירה וא"כ כל שאין ביניהם דבר המטמא באהל הרי יכול ליכנס לה בטהרה. ומ"ש רבינו בית הפרס כבר כתב מרן דהיינו שדה שאבד בו קבר דאילו שדה שנחרש בו קבר מאחר שאינו מטמא באהל כי מפסיק מאי הוי אך בשאר ארץ העכו"ם הסמוכה יש להסתפק אי כל דבר טמא אף שאינו מטמא באהל חשיב הפסק לענין דלא מהני לה בדיקה. וזהו דסתם רבינו וכתב ואין ביניהם דבר טמא ואילו גבי סוריא לא סתם דבריו. ולפ"ז ההיא דחומר בקדש דכתבנו לעיל דמהתם הכריח רבינו לומר דאף בסמוכה גזרו על אוירה אין הכרח מהתם דאפשר דהתם שדה שנחרש בו קבר היה מפסיק בין רצועה של כותים לא"י ואי לא היתה הרצועה היו יכולים להביא בשידה תיבה ומגדל אך הנכון אצלי דגם בארץ העכו"ם לא חשיב הפסק כי אם דבר המטמא באהל ומה שסתם רבינו לומר ואין ביניהם דבר טמא סמך על מה שכתב גבי סוריא:

ודע שראיתי להר"ש שכתב בפרק ח"י מאהלות מ"ו ואפילו נהרות לא מיתוקמא אם יכול ליכנס להם מארץ ישראל בלא הפסק קרקע שאינה בתולה כמו שאפרש מתוך התוספתא. ובמשנה ז' עלה דההיא דתוספתא דאם יכול ליכנס לה בטהרה כתב אם יכול ליכנס לה בטהרה לים או לנהר ותנן נמי בים ובשונית טהור ואפילו בתולה של ח"ל סלעים וכיוצא בהן הסמוכים לארץ בלא הפסק דליכא אפילו תלם אחד מהקרקע

שאינה בתולה נכנס לה בטהרה כגון בשידה ותיבה ומגדל טהור דאכי האי לא גזרו על אוירה עכ"ד. והנראה מתוך דבריו דכל דבתולת ח"ל סמוכה לא"י לא גזרו על אוירה אבל אם היה תלם אחד מקרקע שאינה בתולה מפסיק ביניהם חשיב הפסק וטמאה והדבר צריך תלמוד. ודע דלהר"ש כל ח"ל הסמוכה לא"י לא גזרו על אוירה כיון שאין דבר טמא מפסיק ביניהם וי"ל דלפי דבריו אין חילוק בין סוריא לח"ל כי אם בקונה שדה וא"כ קשה ליה ההיא דפ"ק דגיטין עלה ח' דאמרינן בג' דרכים שוותה סוריא לא"י וחשיב דהרוצה ליכנס לה בטהרה נכנס מאי איריא סוריא כל ח"ל ג"כ אם היא סמוכה נכנס לה בטהרה וסוריא ג"כ בסמוכה מיירי וכמו שפירש הר"ש. ולרבינו ניחא דלא מהני בח"ל הסמיכות כי אם לענין בדיקה ואולי נאמר דבסוריא כל שאין דבר טמא המטמא באהל מפסיק ביניהם נכנס לה בטהרה לפי שהיא מצד עצמה לא גזרו על אוירה אלא שכל שדבר טמא מפסיק אינו יכול ליכנס לה בטהרה מפני הדבר הטמא לא מצד עצמה אבל בח"ל דוקא בסמוכה לא גזרו על אוירה ולפיכך כל דבר טמא המפסיק ביניהם ואפילו תלם קרקע שאינה בתולה חשיב הפסק ואינו נכנס בטהרה לפי שגזרו על אוירה ועדיין יש להתיישב:

ודע דהא דאמרינן דגזרו טומאה על ארץ העכו"ם כל ח"ל קרי לה ארץ העכו"ם. ונראה שאין תלוי זה בכבוש עולי מצרים או בכבוש עולי בבל אלא אף כבוש עולי מצרים חשיב כא"י שהרי כתב רבינו בפ"א מהלכות תרומות דין ז' איזהו ארץ שהחזיקו בה עולי מצרים כו' וכל ארץ שעל שמאלו שהוא מערב הדרך הרי היא בחזקת א"י וטהורה משום ארץ העכו"ם וכו' וכל ח"ל היא טמאה אף בעיירות של ישראל וכמ"ש הר"ש בפ"ח דמקואות מ"א וכל א"י טהורה אף בעיירות של עכו"ם וכדתנן ברישׁ פ"א דמקואות א"י טהורה וכמו שפירש הר"ש שם ולפי זה הא דתנן בפרק חומר בקדש עלה כ"ה ביהודה אין בגליל לא מפני שרצועה של כותים מפסקת נראה שהטומאה היתה משום מדור העכו"ם דקי"ל דטמא בא"י דאין סברא לומר דרצועה של ח"ל היתה דזה לא יתכן. ועוד מאי איריא של כותים ת"ל דאפילו של ישראל כיון שהיא ח"ל אלא ודאי דההיא משום מדור נגעו בה וכ"כ הרב בעל כפתור ופרח בחלק י' עלה כ"ה. הן אמת שדברי רש"י שם אינם נוטים לזה. אחר שכתבתי כל זה ראיתי למהרימ"ט בח"א סי' מ"ז שכתב בפשיטות דכל שלא החזיקו בני בבל טמא משום ארץ העכו"ם והביא ראיות לזה. ומדברי רבינו בפ"ה מהלכות בכורים נראה כסברת מהרימ"ט. הן אמת שדברי רבינו דפ"א מהלכות תרומות קשים לזה והדבר אצלי צריך תלמוד. ודע דתניא בתוספתא דמקואות ארץ הכותים טהורה מקוואותיה ושביליה ומדוריה טהורים ארץ העכו"ם טמאה מקוואותיה

ושביליה ומדוריה טמאין וכתב הר"ש בפ"ח דמקואות פירוש ארץ הכותים לא יתכן כלל לפרש אלא בעיירות של כותים שבא"י דאי בח"ל הא גזרו טומאה על ארץ העכו"ם אפילו בעיירות של ישראל ול"ד דכותים דאפילו עכו"ם נמי שבא"י טהורה אלא נקט כותים משום דבעי למיתני מדורים ושבילים ע"כ. ולפ"ז ארץ העכו"ם דקתני טמאה מיירי בח"ל דאי בא"י אפי' עיירות של עכו"ם טהורים וכמו שפירש הר"ש שם בראש הפרק. וראיתי להר"ש בפרק בתרא דאהלות מ"ט שכתב דהא דתניא בתוספתא דמקואות ארץ העכו"ם טמאה מקואותיה ומדוריה ושביליה טמאין התם בעיירות של עכו"ם שבא"י וקרי להו ארץ העכו"ם כדפרישית פ"ח דמקואות וגזרו טומאה בעיר ושביל ומקוה אע"פ שלא גזרו חוץ לעיר ע"כ. וזה סותר למה שכתב בפ"ח דמקואות דבא"י אפילו עיירות של עכו"ם טהורים ודבריו צריכים תלמוד וכעת צ"ע ועיין בספר כפתור ופרח חלק י' עלה כ"ה שנראה שגירסא אחרת היתה לו בתוספתא. עוד כתב הר"ש ומיהו יתכן לפרש בסוסיתא וחברותיה ואשקלון וחברותיה דאין בהם משום ארץ העכו"ם כדתניא בתוספתא בסוף אהלות ובמקום העכו"ם גזור במקום הכותים לא גזור ע"כ וכ"כ בסוף אהלות ולפי דבריו הא דאמרינן דאשקלון אין בו משום ארץ העכו"ם היינו דוקא שלא במקום עכו"ם אבל במקום עכו"ם גזרו בו טומאת ארץ העכו"ם. ולפ"ז לא ידעתי מאי איריא דנקט מדורים תיפוק ליה דכל העיר טמאה משום ארץ העכו"ם:

הלכה ז

מקום ששכנו בו עכו"ם וכו'. פ"ב דאהלות מ"ז מדורות העכו"ם טמאים. ונראה מדברי רבינו דכל מה שגזרו בארץ העכו"ם גזרו נמי במדורות וא"כ אויר המדורות נמי טמא דומיא דארץ העכו"ם ואף דרבינו פסק כרשב"י דקברי עכו"ם אינם מטמאים באהל כבר כתבנו לעיל דבארץ העכו"ם אף רשב"י מודה דגזרו על אוירה וא"כ מדורות נמי עשו אותם כארץ העכו"ם. אך רש"י בפ"ק דפסחים כתב מדורות העכו"ם טמאים מפני שקוברים נפליהם בבתיהם ועכו"ם מטמאין במיתתם אף באהל לרבנן ולרשב"י נמי דאמר קברי עכו"ם אינם מטמאים במגע ובמשא מודה הוא דלא אימעוט אלא מטומאת אהל דלא מיקרו אדם ע"כ. וכ"נ מדברי התוספות בפ"ט דמציעא עלה קי"ד ובפרק הבא על יבמתו (דף ס"א) ד"ה ממגע. ומיהו חלוקים הם תוס' ורש"י בחדא דלרש"י מתני' דמדורות דברי הכל היא ולתוס' רבנן דפליגי על רשב"י היא ולרבינו מתני' דמדורות לא שייכא לפלוגתא דרשב"י ורבנן כלל דהכא מדין טומאת ארץ העכו"ם נגעו בה ועיין במ"ש הרב בעל תיו"ט עלה דמתני':

הלכה ח

ומ"ש רבינו **אפי' איש שאין עמו אשה גזירה משום מדור שתהיה בו אשה** הר"ש כתב דטעמא דגזרו אע"פ שאין עמו אשה דעכו"ם פרוצים בעריות ומביאים נשים לבתיהם בלילה ע"כ. ובמה שכתב רבינו אפילו עבד וסריס או אשה הקשה מרן מאי קמ"ל דכיון דגזרו על איש ואע"פ שאין עמו אשה ממילא משמע דגזרו על אשה ואע"פ שאין עמה איש. וכתב הרב תיו"ט דקמ"ל דלא תימא דדוקא איש דדרכו לכבוש ולהביא אשה למדור שלו לזנות עמה משא"כ באשה שאין דרכה בכך להביא איש אליה קמ"ל שאף נשי העכו"ם פרוצות עכ"ד. ולא דק דלהר"ש דכתב דמה שגזרו אע"פ שאין בו אשה הוא משום דעכו"ם פרוצים בעריות אפשר היה לחלק בין איש שאין עמו אשה לאשה שאין עמה איש אבל לרבינו שכתב שהוא משום מדור שתהיה בו אשה אין לחלק כלל בין איש בלא אשה לאשה בלא איש וזה פשוט:

הלכה ט

מדור העכו"ם שחרב וכו'. תוספתא בפ"ב דאהלות הביאה הר"ש שם. וכתב בהשגות במשנה שנינו רשב"ג אומר כו'. ונראה דהראב"ד לא בא ליישב דברי רבינו אלא לפי שראה שדברי רבינו הם מהתוספתא השיגו דלמה לא הביא דין המשנה דאפשר דיש הפרש בין עיר שחרבה למדור שחרב וא"כ לא פליגא התוספתא עם רשב"ג. וכן כתב הר"ש דיש לחלק בין מדור שחרב ושאר העיר ביישובה לעיר שחרבה כולה ודברי מרן בזה תמוהים הם בעיני דמה שהקשה איך נתפייס הראב"ד כבר כתבנו דהראב"ד לא בא ליישב דברי רבינו אלא ליישב התוספתא עם המשנה. גם מ"ש מהיכן הוציא לחלק כו' הוא מוכרח דאי לא פליגא התוספתא אמתניתין ומתני' שנויה בסתם בלתי מחלוקת. גם מ"ש ועוד היאך אפשר לטמא כו' לא ירדתי לסוף דעתו שהרי החילוק הוא מבואר דדוקא בעיר שחרבה כולה אין בה משום מדור העכו"ם לפי דכיון שנחרב הכל מצויים שם חיות וגוררים הנפלים אבל במדור שחרב ושאר העיר ביישובה לא שכיחי חיות ומשום הכי אמרו בתוספתא דטמא משום מדור העכו"ם. ומ"ש עוד מרן ולכן נ"ל שרבינו סובר כו' ולפ"ז הדבר ברור כו' דברים תמוהים הם ולא יכולתי ליישבם דההיא דבור שאני דאיכא ודאי טומאה שהטילו שם נפלים ומש"ה אין ספק דחולדה וברדלס מוציא מידי ודאי טומאה. אבל הכא מדור העכו"ם אינו ודאי טומאה דאפשר דלא קברו שם נפלים. וראיה לזה ממ"ש רבינו בדין ח' דתרומה וקדשים שנטמאו מחמת מדור העכו"ם תולין ואילו היה ודאי טומאה אמאי אין שורפין. ותו דרבינו כתב סמוך לזה וכ"מ שהחזיר

והחולדה יכולים להלך א"צ בדיקה. וע"כ טעמיה הוא משום דס"ל דמדור העכו"ם הוי ספק טומאה. וא"כ כל היכא דאיכא למימר דלמא גררוהו טהור משום דהוי ס"ס דומיא דבור שהטילו בו ספק נפל והכי אמרינן בהדיא בפ"ק דפסחים (דף ט) דטעמא דמדור העכו"ם א"צ בדיקה במקום דאיכא למיחש לגררוהו הוא משום ס"ס אימור הוה אימור לא הוה ואת"ל הוה אימור אכלתיה. גם מ"ש מרן בסוף דבריו דטעמא דלא פסקינן כרשב"ג הוא משום דבגמרא אמרו בחד תירוצא דלא כוותיה כו'. לא יכולתי להלום דבריו אלו דהרואה סוגיית הגמרא דהביא מרן יראה דחד תירוצא הוי דלא כרשב"ג וחד תירוצא הוי כרשב"ג ודלא כרבנן וא"כ הדרא קושיית מרן ז"ל לדוכתה דאמאי לא פסקינן כרשב"ג ומאותה סוגיא אין להוכיח כלל דהא ע"כ איכא חד תירוצא דהוי דלא כהלכתא וצ"ע. ודע דהתוס' פרק הבא על יבמתו (דף ס"א) ד"ה ממגע כתבו דהלכה כרשב"ג יע"ש:

הלכה יא

ואין מדור העכו"ם ובית הפרס בח"ל. תוספתא הביאה הר"ש בסוף אהלות והקשה הא ח"ל כולה טמאה ומה שייך למיתני בה הכי וכ"ת דאיצטריך משום סוסיתא וחברותיה ואשקלון וחברותיה שהם ח"ל ולא גזרו עליהן טומאת ארץ העכו"ם הא מוכח בתוספתא דאשקלון יש בה משום מדור העכו"ם. וי"ל דאיצטריך משום כהנים דאסירי במדור העכו"ם ובמדור ובבית שבח"ל שרו הכהנים שבח"ל דדוקא בא"י גזור משום דאיכא תרומות ומעשרות דאורייתא ואשקלון מפני שקרובה לא"י אבל בח"ל לא גזרו:

פרק יב

הלכה ב

ואינם ככלים ולפיכך חוצצין וכו'. נסתפקתי בהא דאמרינן דכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה אם הוא דבר המקבל טומאה מדרבנן אי חוצץ או לא. וראיתי לתוס' פרק לא יחפור (דף כ') ד"ה ועכו"ם שכתבו דטעמא דעכו"ם חוצץ אף שהם כזבים לכל דבריהם הוא משום דמדאורייתא אינם מקבלים טומאה והר"ש בפרק י"ג מאהלות מ"ה כתב דכל דבר שאינו מקבל טומאה מן התורה חוצץ ומש"ה אית ליה דאוכל פחות מכביצה אף שהם מוכשרים חוצצים לפי שאינם מקבלים טומאה מן התורה והביא ראיה מן העכו"ם שממעט אף שהוא טמא מדרבנן ואפשר לומר דשאני עכו"ם דאינו מקבל טומאת מת ואפילו מדרבנן ואין אנו מקפידים בדבר החוצץ כי אם בדבר שמקבל טומאת מת דאיך יתכן שיהיה חוצץ והוא עצמו יקבל הטומאה. שוב ראיתי דהא ליתא דהא שתי וערב המנוגעין אינם חוצצין אף שאינם מקבלים טומאת מת אלמא דבדבר טמא

אין חילוק בין דבר המקבל טומאת מת לאינו מקבל טומאת מת ואם איתא דאין חילוק בין מן התורה לדרבנן קשיא עכו"ם לשתי וערב המנוגעין דכולם אינם מקבלים טומאת מת והם טמאים מחמת דבר אחר מיהו כתב הר"ש דכל דבר הטמא מדרבנן מחמת ספק תורה אינו חוצץ כיון שודאו טמא מן התורה אבל דבר שודאו טהור מן התורה אלא שחכמים גזרו טומאה כגון עכו"ם ופחות מכביצה חוצץ בפני הטומאה וכ"כ הרשב"א בפרק לא יחפור יע"ש. ודע דלענין כלים המצילים בצמיד פתיל בעינן שהכלים לא יקבלו שום טומאה ואפי' מדרבנן אך אם מקבלים טומאה מדרבנן אינם מצילים בצמיד פתיל וכן מתבאר ממ"ש הר"ש בפרק י"ז מכלים מ' ט"ו יע"ש וצריך לחלק בין זו למה שכתב למעלה וצ"ע. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פט"ו דין ג' ובפ"א מהלכות כלים דין ד'):

פרק יג

הלכה ג

אלו מביאים וחוצצין כו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פ"ה מהלכות אלו דין י"ב):

הלכה ה

והגליד והמלח וכו'. עיין בהר"ש ספי"ג דאהלות ודו"ק:

הלכה ו

קשר את הספינה וכו'. עיין בפרק הזורק (דף ק"א) ובמ"ש התוס' שם ד"ה קשורה ועיין בהר"ש אמתניתין:

פרק טו

הלכה ב

והוא שיהיה משרט כו'. עיין בספ"ט דשבת (דף צ') דאמרינן דלת"ק אסור ליתן חגב חי טמא לתינוק דילמא מאית ואכיל ליה. ולפ"ז אפשר דאפי' אינו משרט ממעט ובגמרא בעי לאוקומי אפי' לרבי יהודה ודו"ק. ודע דגם בעוף בעינן שיהיה קשור וכחוש ורבינו סמך על מ"ש גבי בהמה ודו"ק:

הלכה ג

וכן פחות מכביצה אוכלין שאינן מוכשרין כו'. לטעמיה אזיל שכתב ברפ"ד מהלכות טומאת אוכלין דכל שהוא מקבל טומאה מן התורה אבל לסברת החולקים אף

במוכשרים חוצץ כיון שאינו מקבל טומאה מן התורה. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פי"ב דין ב'):

פרק כא

הלכה א

קל וחומר לכל הכלים שאין מקבלין טומאה שיצילו בצמיד פתיל וכו'. (א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לעיל פי"ב דין ב'):

פרק כג

הלכה א

ושל חבר יציל על הכל כו'. הר"ש בפרק ט' דכלים משנה ב' כתב דכלי חרס של חבר מציל על הכל והראב"ד בפ"ק דעדיות משנה י"ד כתב כדברי רבינו יע"ש. ורבינו עובדיה ז"ל ארכבה אתרי רכשי דבפ"ק דעדיות כתב כסברת רבינו וכן נראה מדבריו בפ"ט דכלים אך בפרק ה' דאהלות משנה ג' כתב כסברת הר"ש ועיין בתוספות יו"ט:

פרק כה

הלכה י

האשה שהפילה שליא כו'. כתב הריטב"א בפרק י' יוחסין אההיא דהרי בוגרת לפנינו דטעמא דשליא הוא משום דרוב שליות יש להם ולד והא דלא אמרינן אוקי מיעוט שליות שאין להם ולד לחזקה דבית שהיתה בחזקת טהרה משום דכיון דהוה שליא בבית נפיק לה בית מחזקתיה ולא אמרינן אוקי אחזקתיה אלא בספר בספק נגע ספק לא נגע אבל בודאי מגע לא ע"כ: סליקו להו הלכות טומאת מת